

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra obchodního práva

Smlouva o akreditivu a smlouva o inkasu

Diplomová práce

Kateřina Smolková

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Petr Liška, LL.M.

Praha, srpen 2009

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval/a samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze dne 30.8.2009

Kateřina Smolková

Poděkování

JUDr. Petru Liškovi, LL.M. za odborné vedení, podnětné konzultace, návrhy a trpělivost

při zpracovávání mé diplomové práce

a

ing. Marcele Soldánové za připomínky a zapůjčení odborných publikací.

Úvod:	5
1. OBCHODNÍ ZÁVAZKOVÉ VZTAHY	6
1.1. Závazkové vztahy dle občanského zákoníku.....	6
1.2. Obchodní závazkové vztahy	7
1.3. Vznik obchodních závazkových vztahů	9
1.4. Základní zásady obchodních závazkových vztahů	9
2. BANKOVNÍ OBCHODY	13
2.1. Bankovní obchody obecně.....	13
2.2. Vymezení pojmu „banka“.....	14
2.3. Podnikání bank a bankovní licence	15
2.4. Bankovní obchodní podmínky.....	16
2.5. Právní ochrana spotřebitele v obchodním zákoníku	18
3. SMLOUVA O AKREDITIVU	20
3.1. Obecný výklad ke smlouvě o akreditivu.....	20
3.2. Právní úprava smlouvy o akreditivu obecně.....	21
3.3. Běžný akreditiv	22
3.3.1. Podstatné části smlouvy o akreditivu.....	22
3.3.2. Akreditivní listina	27
3.3.3. Nezávislost akreditivu.....	32
3.3.4. Akreditiv odvolatelný a neodvolatelný.....	33
3.3.5. Banka vystavující a banka potvrzující	35
3.3.6. Oznámení akreditivu.....	38
3.4. Dokumentární akreditiv	41
3.4.1. Obecný výklad k dokumentárnímu akreditivu.....	41
3.4.2. Právní úprava dokumentárního akreditivu.....	43
3.4.3. Specifikace dokumentárního akreditivu	44
3.4.4. Povinnosti banky a odpovědnost za škodu	45
3.5. Úprava jiných typů akreditivů dle obchodního zákoníku.....	49
3.6. Další možná dělení akreditivů	49
4. SMLOUVA O INKASU	53
4.1. Obecný výklad ke smlouvě o inkasu	53
4.2. Právní úprava smlouvy o inkasu	54
4.2.1. Obecně k právní úpravě smlouvy o inkasu.....	54
4.2.2. Jednotná pravidla pro inkasa.....	54
4.3. Běžné inkaso	56
4.3.1. Podstatné části smlouvy o inkasu	56
4.3.2. Povinnosti banky.....	59
4.3.3. Ingerence další banky	62
4.3.4. Povinnosti příkazce.....	63
4.4. Bankovní dokumentární inkaso	65
4.4.1. Specifikace bankovního dokumentárního inkasa	65
4.4.2. Povinnosti banky.....	66
4.5. Další možná dělení inkas	68
4.6. Subsidiarita právní úpravy smlouvy mandátní vůči smlouvě o inkasu	68
4.7. Vztah bankovního dokumentárního inkasa ke smlouvě zasilatelské a smlouvě o přepravě věci.....	71
5. SROVNÁNÍ S NÁVRHEM NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU	73
6. ZÁVĚREM K MOŽNOSTEM ÚPRAVY PRÁVNÍCH VZTAHŮ	75

Závěr:	76
Seznam zkratek:	79
Seznam použité literatury a pramenů:	80

Úvod:

V souvislosti s rozvojem globální ekonomiky a s existencí složitých ekonomických i právních vztahů je v současnosti nezbytné zabývat se otázkou, jak je možno přispět k zabezpečení a zefektivnění mezinárodní spolupráce ve výše uvedených směrech. Mezinárodní ekonomika zaznamenala rozmach ve druhé polovině 20. století, mimo jiné i v souvislosti s vytvářením nadnárodních, nejprve ekonomických a poté i politických seskupení. Aby bylo možno nazírat na mezinárodní obchod jako na činnost, která přináší stranám zisk a zároveň není činností riskantní, je třeba zamyslet se nad otázkou, jak právně zabezpečit obchodní činnost subjektů tak, aby docházelo k co nejmenším újmám na obou stranách, jak na straně dodavatele, tak na straně odběratele.

Předmětem mé diplomové práce je komparace dvou typů bankovních obchodů, a to akreditivu a inkasa. Nejprve je zde nastíněn institut obchodních závazkových vztahů a poté bankovních obchodů obecně, které jsou společnými jmenovateli smlouvy o akreditivu i smlouvy o inkasu. Následně je každý z těchto platebních instrumentů vyložen zvlášť, a to z hlediska jejich úpravy v obchodním zákoníku, která je dle mého názoru úpravou stěžejní, poté se zmiňují i o „předpisech“ vydaných Mezinárodní obchodní komorou v Paříži (*Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy, Jednotná pravidla pro inkasa*), které, ačkoli nejsou právním předpisem, představují často využívanou pomůcku v případě užití akreditivu či inkasa, aniž by se tím ovšem vyloučila aplikace národního (rozhodného) práva, či alespoň jeho kogentních ustanovení. O výhodách akreditivu i inkasa svědčí i doba jejich znalosti či užívání, v případě akreditivu sahá jeho historie až do 16. století.

Ačkoli se zde, v úvodu, zmiňují o platebních instrumentech v mezinárodním obchodu, je třeba připomenout, že od účinnosti obchodního zákoníku jsou akreditiv, stejně jako inkaso, hojně využívány i jako platební prostředky v tuzemském obchodním styku. Akreditiv i inkaso jsou sice bankovními obchody, které se obvykle sjednávají jako úplatné a výše konkrétních sum není zanedbatelná, nicméně nespornými výhodami je jistota, jak pro prodávajícího tak pro kupujícího, spočívající v zajištění platby a tedy v realizaci obchodního styku, který je v dnešní době, stejně jako v minulosti, pro společnost stěžejním.

1. OBCHODNÍ ZÁVAZKOVÉ VZTAHY

1.1. Závazkové vztahy dle občanského zákoníku

Smlouva o akreditivu i smlouva o inkasu patří do kategorie tzv. obchodních závazkových vztahů. Závazkový (obligační) právní vztah je takovým druhem občanskoprávních vztahů, v němž jeden subjekt vystupuje v postavení věřitele, tj. toho, kdo má právo od druhého něco žádat (pohledávku) a druhý subjekt v postavení dlužníka, tj. toho, kdo je povinen věřiteli poskytnout to, co je ten od něj oprávněn požadovat. Závazkový právní vztah je právním vztahem relativním, jeho subjekty jsou navzájem vázány právy a povinnostmi, které mezi uvedenými subjekty vytvářejí právní pouto. Zdrojem těchto práv a povinností je smlouva, uzavřená na základě zákona. Smluvní strany závazku jsou tímto závazkem vázány, nemohou od něj jednostranně odstoupit, ledaže by jim to zákon výslovně dovoľoval (jako např. v případě smlouvy uzavřené v tísní za nápadně nevýhodných podmínek), popř. jestliže si to strany ve prospěch jedné z nich nebo obou při uzavírání smlouvy (nebo později) výslovně vymínily. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále také „ObčZ“, občanský zákoník) sám obsahuje dvě legální definice závazkového právního vztahu. Jeho ustanovení § 488 uvádí, že *„závazkovým právním vztahem je právní vztah, ze kterého věřiteli vzniká právo na plnění (pohledávka) od dlužníka a dlužníkovi vzniká povinnost splnit závazek.“* Ustanovení § 494 ObčZ říká, že *„z platného závazku je povinen dlužník něco dát, konat, něčeho se zdržet a věřitel je oprávněn to od něho požadovat.“* Závazkové právní vztahy mohou vznikat ze stejných právních důvodů jako občanskoprávní vztahy vůbec, tzn. z právních úkonů, protiprávních úkonů, úředních rozhodnutí státních orgánů (zejm. soudů) a z jiných právních důvodů stanovených zákonem, zejm. z událostí a protiprávních stavů.¹

---

¹ Jiří Švestka v Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. *Občanské právo hmotné 2. Díl třetí: závazkové právo. 4., aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI 2006. Str. 65 – 71.*

1.2. Obchodní závazkové vztahy

Obchodními závazkovými vztahy jsou pak takové závazkové vztahy, o nichž se stanoví, že se řídí zákonem č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále také ObZ, obchodní zákoník). Režim obchodního zákoníku může být založen buď jeho kogentními ustanoveními, nebo písemnou dohodou stran daného závazkového vztahu. Aby bylo možno vymezit obchodní závazkový vztah, je nutno si uvědomit dva jeho aspekty: za prvé, jde o právní vztah, který je obecně právním vztahem závazkovým (obligací). Za druhé, jde o takový závazkový vztah, který se od ostatních závazkových vztahů odlišuje buď povahou subjektů a povahou činnosti, kterou vykonávají, nebo povahou vztahu samotného bez ohledu na povahu stran a jejich činnost. I obchodní závazkový vztah je právním vztahem relativním, vzniká mezi individualizovanými subjekty. Ty mají vůči v sobě práva a povinnosti, jsou ve vzájemném vztahu dlužník – věřitel.²

Obchodní závazkové vztahy můžeme dělit na relativní, absolutní a fakultativní (smluvní). Relativními obchodními závazkovými vztahy jsou ty, které mají obchodní povahu z důvodu povahy svých subjektů a jejich činnosti. Jsou to závazkové vztahy mezi podnikateli navzájem, a dále závazkové vztahy mezi podnikateli a státem nebo státní nepodnikatelskou organizací nebo samosprávnou územní jednotkou. Ne všechny vztahy mezi podnikateli mají povahu obchodních závazkových vztahů, jsou to jen ty, které souvisejí s jejich podnikatelskou činností. O relativní obchodní závazkový vztah jde dále jen za splnění následující podmínky, a to že závazkový vztah mezi podnikatelem při jeho podnikatelské činnosti a státem nebo samosprávnou územní jednotkou se týká zabezpečování veřejných potřeb. Rozhodující je přitom povaha subjektů při vzniku obchodního závazkového vztahu. Absolutními závazkovými vztahy jsou naopak ty vztahy, na něž dopadá režim obchodního zákoníku bez ohledu na jejich povahu či charakter činnosti. Jsou to závazkové vztahy související se založením a účastí v obchodní společnosti nebo družstvu a dále ty závazkové vztahy vznikající z převodu členských práv v družstvu, z převodu podílu na společníka, ty, které se týkají cenných papírů, burzovních obchodů a také ty, vznikající z taxativně vyjmenovaných smluv, mezi něž patří také smlouva o akreditivu a smlouva o inkasu. Tyto smlouvy mají tedy

---

^{2 2} Plíva, S. *Obchodní závazkové vztahy*. Praha: ASPI, 2006. Str. 17 – 28.

povahu absolutního obchodního závazkového vztahu a obchodním zákoníkem se budou řídit vždy. Závazkové právní vztahy vzniklé ze zajištění absolutních obchodních závazkových vztahů se také budou vždy řídit obchodním zákoníkem, bez ohledu na to, zda dané zajištění (ručení, uznání závazku) poskytuje osoba, která je podnikatelem či nikoli. Pro absolutní i relativní obchodní závazkové vztahy má význam úprava § 262 odst. 4 ObZ, která stanoví, že pro uvedené závazkové vztahy se vůči subjektu, který není podnikatelem, užijí vždy ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách³, adhezních smlouvách⁴, zneužívajících klauzulích⁵ a dále jiná ustanovení, které směřují k ochraně spotřebitele, jestliže je to v jeho prospěch. Současně stanoví zákon, že subjekt, který není podnikatelem, nese odpovědnost za porušení povinností z těchto vztahů podle občanského zákoníku a stejně tak se občanský zákoník užije i na jeho společné závazky.⁶ V případě absolutních i relativních obchodních závazkových vztahů se postavení podnikatelského subjektu řídí vždy ustanoveními obchodního zákoníku. Fakultativní závazkové právní vztahy se řídí režimem obchodního zákoníku tehdy, pokud se na tom strany smlouvy dohodnou, dohoda bude uzavřena písemně a nebude směřovat ke zhoršení právního postavení té strany smlouvy, která není podnikatelem.⁷

---

³ Spotřebitelskými smlouvami se rozumí smlouvy, kde je jednou smluvní stranou **dodavatel** (osoba jednájící v rámci své podnikatelské činnosti) a **spotřebitel** (osoba, která v rámci své podnikatelské činnosti nejedná). Protože je v rámci vztahů mezi dodavatelem a spotřebitelem spotřebitel slabší stranou, mají spotřebitelské smlouvy povahu zvláštních ustanovení vůči ustanovením občanského zákoníku a jsou určeny na ochranu spotřebitele. *Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. Díl třetí: závazkové právo. 4., aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI 2006. Str. 45.*

⁴ Podstata adhezních smluv spočívá v tom, že oferent ve své nabídce předem stanoví obsah těchto smluv, s tím, že ten z adresátů, který má o uzavření smlouvy zájem, ji buď takovou jaká je oferentem předložena přijme, nebo ji neuzavře vůbec. Adresát tedy nemá možnost změnit smlouvu svým projevem vůle, ani možnost podílet se na tvorbě jejího obsahu. *Jiří Švestka v Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. Díl třetí: závazkové právo. 4., aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI 2006. Str. 114 – 115.*

⁵ Zneužívající klauzulí je takové nedovolené ujednání podle ustanovení občanského zákoníku, jehož důsledkem je - v rozporu s požadavkem dobré víry – značná nerovnováha v právech a povinnostech stran, a to k újmě spotřebitele. *Jiří Švestka v Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. Díl třetí: závazkové právo. 4., aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI 2006. strana*

⁶ Společnými závazky jsou závazky **dílčí** (takové, ve kterých je každý spoludlužník zavázán, resp. každý spoluvěřitel oprávněn jen co do svého dílu a kde zároveň je plnění dělitelné vzhledem k dílům jednotlivých subjektů), **solidární** (v případě solidarity dlužníků je věřitel oprávněn požadovat plnění od kteréhokoli dlužníka a ten je povinen mu jej poskytnout, v případě solidarity věřitelů je kterýkoli věřitel oprávněn požadovat od dlužníka plnění a ten je povinen mu jej poskytnout), **nedílné** (jsou podobné jako závazky solidární, ale v případě existence více věřitelů si dlužník může vybrat komu bude plnit, a zároveň nemůže plnit určitému věřiteli bez souhlasu ostatních). *Jiří Švestka v Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. Díl třetí: závazkové právo. 4., aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI 2006. Str. 78 – 82.*

⁷ *Plíva, S. Obchodní závazkové vztahy. Praha: ASPI, 2006. Str. 17 – 28.*

1.3. Vznik obchodních závazkových vztahů

Obecně upravuje vznik závazků (jak již bylo zmíněno) občanský zákoník. Nejčastějším právním důvodem vzniku obchodních závazkových vztahů je smlouva. Smluvní úprava práv a povinností je pro smluvní strany výhodná proto, že umožňuje vznik závazkových vztahů podle jejich vůle a zájmu. Postavení smluvních stran je rovné (viz dále v této kapitole k principům obchodních závazkových vztahů). Smlouva je v podstatě shodným projevem vůle osob, které ji uzavírají. Obchodní smlouvy bývají většinou úplatné. Z hlediska obchodního zákoníku jsou rozlišovány tři typy smluv: smlouvy upravené jako smluvní typ pouze v obchodním zákoníku (mezi tyto patří smlouva o akreditivu i smlouva o inkasu), poté smlouvy upravené pouze občanským zákoníkem a dále smlouvy neupravené ani jedním z uvedených právních předpisů.⁸

1.4. Základní zásady obchodních závazkových vztahů

Při vymezení obchodních závazkových vztahů je třeba zmínit základní zásady jejich normativní úpravy. Uvedené zásady jsou zásadami základními, místy jsou prolomeny určitými výjimkami. Není je možné vnímat jako maximum ochrany subjektů obchodních závazkových vztahů, jejich výčet není výčtem uzavřeným, je třeba vzpomenout např. zásadu dobrých mravů, která se vztahuje k jednání mezi podnikateli.

1. zásada jednotnosti soukromého práva: z ustanovení občanského a obchodního zákoníku vyplývá, že právní úprava vychází z jednotné koncepce soukromého práva. Primárním občanskoprávním předpisem je občanský zákoník, vůči němuž je zákoník obchodní v poměru speciality. I v úpravě obligačních vztahů se značně široce uplatní normy občanského zákoníku, a to buď samostatně, nebo ve spojení se zvláštními obchodněprávními ustanoveními. Nelze však přehlédnout, že sama koncepce úpravy obchodních závazkových vztahů, tak i obecná ustanovení, která se k nim vztahují, staví uvedené dva zákoníky fakticky proti sobě. V tomto smyslu je tedy koncepce jednotnosti soukromého práva jako jeden z nejvýznamnějších prvků výstavby právního řádu potlačena. Uvedená duplicita je částečně odstraněna návrhem nového občanského zákoníku, kdy ten bude obsahovat i úpravu obchodněprávních vztahů.

---

⁸ *Tamtéž.*

2. svrchovanost zákona: pozitivním důsledkem porevoluční reformy soukromého práva bylo očištění sféry těch soukromoprávních vztahů, jež byly součástí obchodního života, od množství podzákoných předpisů, které se mnohdy ve Sbírce zákonů pouze oznamovaly. Těžiště právní úpravy bylo tedy přesunuto na rovinu zákona, a i tam, kde byla podzákonná úprava dočasně ponechána platnou, je přednost zákona do značné míry respektována. Negativním důsledkem této úpravy a velmi krátké legisvakance však byly chyby a nedostatky v rozhodování tuzemských podnikatelů, kteří na novou úpravu nebyli a ani nemohli být dostatečně připraveni.
3. Zásada rovnosti stran obchodních vztahů: tato zásada je základem úpravy soukromoprávních vztahů vůbec. Obchodním zákoníkem bylo odstraněno například zvýhodňování státních organizací. Zároveň provádí řečený zákoník ve své úpravě ústavní princip týkající se vlastnického práva, jehož zákonný obsah je u všech vlastníků stejný. Není rozhodující, zda subjektem vlastnického práva je osoba fyzická, právnická nebo stát. Výjimku tvoří např. smlouvy adhezní⁹.
4. Zásada smluvní svobody: tato zásada se projevuje ve dvou podobách: ve svobodě každého rozhodnout se, zda a s kým smlouvu uzavře a dále ve svobodě určit její obsah. Oba tyto principy se opírají o soukromoprávní zásadu, která říká, že subjekty soukromého práva samostatně rozhodují o svém právním postavení. Nikdo tedy nemůže být k uzavření smlouvy nucen (neplatí zde princip *kontraktační povinnosti*), nicméně z této zásady existuje výjimka u podnikatele, který vystupuje jako oferent¹⁰, např. v těchto případech: může jít o povinnost oferentem dobrovolně převzatou, o povinnost uloženou oferentovi právním předpisem, atd. Smluvní svoboda kteréhokoli podnikatele je také bezpochyby limitována předpisy soutěžního práva, zejména zákonem o ochraně hospodářské soutěže. Svoboda spočívající v určení obsahu smlouvy obsahuje tato konkrétní práva: právo vybrat si výslovně upravený smluvní typ, rozhodnout zda bude smluvní vztah podléhat režimu občanského či obchodního zákoníku (ovšem za podmínek § 262 ObZ¹¹), právo určit, zda bude obsah

---

⁹ Viz poznámka pod čarou č. 3

¹⁰ Oferentem se rozumí osoba, která se obrací na třetí osobu za účelem uzavření smlouvy.

¹¹ § 262 odst. 1: „Strany si mohou dohodnout, že jejich závazkový vztah, který nespadá pod vztahy uvedené v § 261, se řídí tímto zákonem. Jestliže taková dohoda směřuje ke zhoršení právního postavení účastníka smlouvy, který není podnikatelem, je neplatná.“

právního vztahu upraven smlouvou inominátní (jde o takový typ smlouvy, který není výslovně upraven ani v občanském ani obchodním zákoníku, jde o smlouvu tzv. nepojmenovanou). Kromě toho není přípustné volit inominátní smlouvu za situace, kdy je zákonem předepsán konkrétní smluvní typ, dále v případě, kdy nelze volit mezi režimem občanského a obchodního zákoníku, a taktéž nelze uzavřít smlouvu s neurčitým obsahem.

5. Zásada dispozitivnosti právní úpravy: Většina ustanovení týkajících se obchodních závazkových vztahů jsou povahy dispozitivní (což znamená, že se od nich strany mohou dohodou odchýlit; pro smluvní strany jsou závazné tehdy, když si tyto své smluvní vztahy nestanoví odlišně). Tímto řešením se zde vytváří široký prostor pro uplatnění již uvedené smluvní svobody účastníků. Rozhodující význam zde má ustanovení § 263 ObZ, které obsahuje generální přivolení k dohodě o obsahu smlouvy odchýlně od její zákonné úpravy, kromě ustanovení, která mají kogentní povahu a jsou v tomto paragrafu taxativně vyjmenována, a dále kromě ustanovení, které předepisují povinnou písemnou formu právního úkonu.
6. Zásada bezformálnosti právních úkonů: písemná forma právních úkonů, zejména smluv, se na rozdíl od dříve platného hospodářského zákoníku zásadně nevyžaduje, výjimku tvoří ustanovení, které určitou formu pro dané právní úkony předepisují, nebo kdy alespoň jedna strana vznesе požadavek, aby byl daný právní úkon v písemné formě učiněn. Zatímco pro platný vznik smlouvy o akreditivu předepisuje obchodní zákoník písemnou formu, smlouva o inkasu je smlouvou konsensuální, k jejímu vzniku stačí shodný projev vůle smluvních stran. Ačkoli zákon stanoví takto, v praxi se smlouva o inkasu uzavřená v jiné než písemné formě vyskytuje zřídka (viz další výklad).
7. Profesionalita a poctivost: určitou speciální zásadou je zásada výkonu obchodněprávních jednání v souladu s pravidly poctivého obchodního styku. Jedná se zde tedy o povinnost jednat s maximální odbornou péčí, tedy profesionálně. Výkon práv a povinností musí být samozřejmě v souladu s dobrými mravy.

8. Zásada „zákony nepůsobí nazpět“: tato zásada vyjadřuje zákaz zpětné působnosti zákona, daný právní předpis se užije jen na vztahy vznikající po jeho účinnosti, na ostatní právní vztahy se neužije.
9. Zásada dodržování a plnění smluv (*pacta sunt servanda*): ačkoli tuto zásadu obchodní zákoník výslovně neuvádí, povinností každé strany z obligačních vztahů je plnit a splnit to, k čemu se ve smlouvě zavázala.¹²

---

¹² Karel Eliáš v Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky*. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2007. Str. 5 – 22.

2. BANKOVNÍ OBCHODY

2.1. Bankovní obchody obecně

Další kategorií, která je smlouvě o akreditivu i smlouvě o inkasu společná, je kategorie bankovních obchodů, která však nemá v právním řádu legální vymezení. Lze jí rozumět smlouvy uzavírané bankami v rámci jejich podnikatelské činnosti a na základě těchto smluv vzniklé závazkové vztahy. Do bankovních obchodů však nelze zahrnout každou smlouvu, jež banka uzavře. Jsou to jen takové smlouvy, které jsou pro podnikání bank charakteristické a jsou uzavírány jen, popř. především bankami. Pro bankovní obchody je určující konkrétní povinnost banky poskytnout druhé straně určité, ve smlouvě vymezené služby nebo plnění a tato povinnost zároveň plyne z konkrétní „bankovní smlouvy“. Obsahově vymezuje bankovní obchody úvodní ustanovení zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů (dále také BankZ, zákon o bankách) a právním předpisem, kterými se budou tyto obchody řídit může být jak obchodní, tak i občanský zákoník (posledně jmenovaným právním předpisem by se vztahy účastníků řídily např. v případě smlouvy o vkladu, smlouvy o bezúročném půjčce cenných papírů).¹³

Bankovní obchody je možno členit na aktivní a pasivní. Aktivními jsou ty obchody, ve kterých banka figuruje jako věřitel (typicky smlouva o úvěru). Pasivními jsou naopak ty, ve kterých má banka postavení dlužníka. Jsou to takové obchody, na základě kterých banka získává prostředky pro své operace (např. smlouva o vkladovém účtu). Kromě výše uvedených typů existují i obchody tzv. přidružené, mezi něž řadíme smlouvu o akreditivu a smlouvu o inkasu. Smlouvy o bankovních obchodech jsou převážně smlouvami adhezními, tj. takovými, jejichž obsah je již předem určen a druhá strana (klient banky) je takové přijímá či nikoli, bez možnosti podílet se na jejich tvorbě či změně.¹⁴ Nicméně vzhledem k významu klienta, popř. charakteru obchodu mohou banky připustit i modifikaci těchto formulářových smluv na základě požadavku klienta.

---

¹³ ¹³ Stanislav Plíva v Plíva, S., Elek, Š., Liška, P., Marek, K. *Bankovní obchody*, Praha: ASPI 2009. Str. 22 – 24.

¹⁴ Viz poznámka pod čarou č. 3.

Častou formou uzavírání smluv v rámci bankovních obchodů je užití smluvních formulářů (§ 273 odst. 3 ObZ¹⁵).¹⁶

Pro uzavírání smluv o bankovních obchodech je platná obecná úprava pro jednání podnikatele v obchodním zákoníku a obecná úprava jednání (nepodnikajících) fyzických a právnických osob v zákoníku občanském.¹⁷

2.2. Vymezení pojmu „banka“

Bankou se zde rozumí právnická osoba se sídlem na území České republiky, která byla založena ve formě akciové společnosti a má povolení působit jako banka. Činnost záležející v uzavírání smluv o akreditivních nesmí být z uvedeného povolení působit jako banka vyloučena. Jinak by tato osoba nebyla oprávněna smlouvu o akreditivu uzavřít. Uzavírání této smlouvy nicméně není činností, která by byla svěřena výlučně bankám. Smlouvu tedy může uzavřít i jiná osoba, pokud k tomu bude oprávněna. Příkazcem může být naopak jakákoli právnická nebo fyzická osoba, mající způsobilost k právním úkonům.¹⁸

Pojem „banka“ tedy není v právním řádu vymezen. Ustanovení § 1 odst. 1 BankZ totiž vymezuje daný pojem jen pro účely tohoto zákona. Přesto je tato definice považována za určující i pro jiné právní předpisy, a to zejména pro obchodní zákoník, neboť jakkoli ten s pojmem „banka“ operuje, jeho definici neobsahuje. Podle zákona o bankách se tedy bankami rozumějí právnické osoby se sídlem v České republice, založené jako akciová společnost, které přijímají vklady od veřejnosti, poskytují úvěry a zároveň mají k těmto činnostem licenci podle § 4 BankZ. Z následujících ustanovení zákona o bankách dále vyplývá, že banky se sídlem v členských státech Evropské unie mohou vykonávat na území České republiky prostřednictvím svých poboček činnosti podle zákona o bankách bez bankovní licence, pokud oprávnění k jejich výkonu jim bylo uděleno ve státě, kde mají sídlo a pokud taková zahraniční osoba neporušila postup stanovený právem Evropských společenství dle § 5c – 5m BankZ. To ale neplatí v případech, kdy jde o osoby, které nepožívají výhod tzv. jednotné licence podle

---

¹⁵ „K uzavření smlouvy lze užit smluvních formulářů užívaných v obchodním styku.“

¹⁶ Stanislav Plíva v Plíva, S., Elek, Š., Liška, P., Marek, K. *Bankovní obchody*, Praha: ASPI 2009. Str. 22 – 24.

¹⁷ Stanislav Plíva v Plíva, S., Elek, Š., Liška, P., Marek, K. *Bankovní obchody*, Praha: ASPI 2009. Str. 25

¹⁸ Stanislav Plíva v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 11. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004. Str. 1293

právních předpisů Evropských společenství, nebo o osoby se sídlem ve státech, které nepoživají výhod jednotné licence jako takové. Banky se sídlem v členských státech EU a osoby oprávněné k vydávání elektronických platebních prostředků jsou dále za stejných podmínek oprávněny k provozování výše zmíněných činností aniž by zakládaly pobočku, pokud jejich provozování není trvalou hospodářskou činností. Z výše uvedeného tedy plyne, že bankou je nutno chápat jak banku s licencí udělenou v České republice, tak i banku se sídlem ve státě Evropské unie, která vykonává svou činnost v ČR prostřednictvím pobočky nebo i bez ní. Zahraniční banky mající sídlo na území jiného než členského státu EU mohou na území ČR vykonávat svou činnost prostřednictvím pobočky na základě povolení (licence), které uděluje Česká národní banka (dále též „ČNB“).¹⁹

Ustanovení § 762 odst. 1 ObZ²⁰ však znamená výjimku z požadavku, aby jedním z účastníků bankovního obchodu byla banka. Podle tohoto ustanovení platí ustanovení obchodního zákoníku upravující smlouvu o inkasu, smlouvu o otevření akreditivu jakož i další smlouvy, které jsou svou povahou bankovními obchody, i pro případy, kdy dané smlouvy uzavírá jiná osoba, která je k tomu oprávněna. Na základě této úpravy může tedy smlouvu o akreditivu uzavřít i jiná osoba, než je banka, za podmínky, že je k tomu oprávněna. Takovými osobami jsou spořitelní a úvěrní družstva podle zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992, o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů v platném znění. Spořitelní a úvěrní družstvo je oprávněno otevřít pro své členy akreditiv dle § 3 odst. 1 písm. f), popř. inkaso dle § 3 odst. 1 písm. g).²¹

2.3. Podnikání bank a bankovní licence

Konkrétní banka nemůže být účastníkem jakéhokoli bankovního obchodu, ale jen toho, který je v souladu s její bankovní licencí. Bankovní licence obsahuje taxativní

---

¹⁹ Liška, P. *Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu. Právní rozhledy 4/2008. 27. února 2008. 16. ročník. Strany 119 – 120.*

²⁰ „Ustanovení upravující bankovní záruku, smlouvu o otevření akreditivu, smlouvu o inkasu, smlouvu o bankovním uložení věci, smlouvu o běžném účtu, smlouvu o vkladovém účtu platí i pro případy, kdy místo banky bankovní záruku poskytuje a uvedené smlouvy uzavírá jiná osoba, která je k tomu oprávněna.“

²¹ Liška, P. *Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu. Právní rozhledy 4/2008. 27. února 2008. 16. ročník. Str. 120.*

výčet povolených činností a uděluje ji Česká národní banka (dále jen ČNB) ve správním řízení na základě žádosti zakladatelů banky. Rozhodnutí o udělení licence je banka povinna doručit do 6 měsíců a v případě, že si vyžádala doplnění neúplné žádosti, do 12 měsíců od zahájení předmětného řízení. Opravným prostředkem proti rozhodnutí, kterým se udělení licence zamítá, je odpor, o kterém rozhoduje bankovní rada ČNB. Bankovní licence je nepřevoditelná, ČNB je však oprávněna ji odejmout. Dalšími případy, kdy může banka přijít o bankovní licenci, je např. její rušení s likvidací nebo výmaz banky z obchodního rejstříku, jestliže zaniká bez likvidace.²²

Aby byla bance bankovní licence udělena, musí banka splnit podmínky stanovené ustanovením § 4 odst. 5 BankZ. Jde např. o průhledný a nezávadný původ základního kapitálu a dalších finančních zdrojů banky, splacení základního kapitálu banky, odborná způsobilost, důvěryhodnost a zkušenost vedoucích zaměstnanců banky²³, technické a organizační předpoklady pro výkon navrhovaných činností banky, obchodní plán vycházející z navrhované strategie činnosti banky podložený reálnými ekonomickými kalkulacemi, sídlo banky na území ČR a další. Bankovní licence pak obsahuje taxativní výčet povolených činností.²⁴

Smlouvu, která by byla uzavřena nad rámec licence, nelze považovat za neplatnou, šlo by zde o tzv. neoprávněné podnikání dle § 3a odst. 1 ObZ²⁵, přičemž tato skutečnost nemá vliv na povahu ani platnost právního úkonu. Banka by však odpovídala za škodu tímto právním úkonem způsobenou.²⁶

2.4. Bankovní obchodní podmínky

Smlouvy o bankovních obchodech uzavírají banky většinou prostřednictvím odkazu na bankami vydané podmínky. Tyto podmínky mají povahu obchodních podmínek, jak je vymezuje ustanovení § 273 ObZ, které říká, že část obsahu smlouvy lze určit také odkazem na všeobecné obchodní podmínky vypracované odbornými nebo

---

²² Stanislav Plíva v Plíva, S., Elek, Š., Liška, P., Marek, K. *Bankovní obchody*, Praha: ASPI 2009. Str. 12 – 13.

²³ Vedoucími zaměstnanci banky jsou osoby, které jsou na základě pracovní nebo jiné smlouvy navrhovány v bance na výkonné řídicí funkce, s nimiž je spojena pravomoc a odpovědnost vymezená stanovami. (§ 4 odst. 5 písm. d) BankZ.)

²⁴ Stanislav Plíva v Plíva, S., Elek, Š., Liška, P., Marek, K. *Bankovní obchody*, Praha: ASPI 2009. Str. 13.

²⁵ „Povaha nebo platnost právního úkonu není dotčena tím, že určité osobě je zakázáno podnikat nebo že nemá oprávnění k podnikání; tím není dotčen § 49a občanského zákoníku.“

²⁶ Stanislav Plíva v Plíva, S., Elek, Š., Liška, P., Marek, K. *Bankovní obchody*, Praha: ASPI 2009. Str. 14.

zájmovými organizacemi nebo odkazem na jiné obchodní podmínky, jež jsou stranám uzavírajícím smlouvu známe nebo k návrhu přiložené, přičemž odchylná ujednání ve smlouvě mají přednost před zněním obchodních podmínek výše uvedených.²⁷

Obecně lze obchodní podmínky charakterizovat jako závazná pravidla, která určují práva a povinnosti stran. Závazná jsou z toho důvodu, že strany smlouvy projeví vůli se jimi řídit. Projevem vůle stran se rozumí odkaz na obchodní podmínky v konkrétní smlouvě, při neexistenci odkazu obchodní podmínky pro strany závazné nebudou. Jejich základní funkcí je urychlit a usnadnit proces uzavírání smluv, jsou v nich totiž vyjádřeny pravidla a podmínky, které se u určitého typu smluv opakují. Obchodní podmínky však mohou práva a povinnosti stran upravit jiným způsobem, než jaký je uveden v zákoně (pokud to ovšem zákonná úprava nevyklučuje), podrobněji, než uvádí zákon, nebo jeho použití úplně vyloučit. Lze také připustit možnost, aby se strany ve smlouvě dohodou od obchodních podmínek odchýlily. Taková ujednání mají poté před obchodními podmínkami přednost.²⁸

Uvedený § 273 ObZ rozlišuje podmínky „všeobecné“ a „jiné“. Všeobecné obchodní podmínky jsou vypracovány odbornými nebo zájmovými organizacemi, v rámci bankovních obchodů by tuto povahu měly např. obchodní podmínky vypracované Českou národní bankou. Nicméně i ostatní banky nazývají jimi vypracované obchodní podmínky jako „všeobecné“, ačkoli podle zákona jimi být nemohou. Jako „všeobecné“ jsou označovány proto, aby došlo k jejich odlišení od dalších podmínek, vydaných totožnou bankou, avšak pro jiný typ bankovních obchodů. Dle zákonných ustanovení je proto třeba „všeobecné obchodní podmínky“ bank chápat jako „jiné“ obchodní podmínky.²⁹

Výše uvedené rozlišení má význam v případě, jakým způsobem a s jakou určitostí mají strany smlouvy projevit vůli, aby se dané podmínky staly součástí smlouvy. Pro oba typy obchodních podmínek platí, že aby se staly součástí smlouvy, musí být v této na ně odkázáno, a to dostatečně určitě (určením názvu, kým a kdy byly vydány). Obchodní zákoník vychází z toho, že „všeobecné“ obchodní podmínky jsou v určité oblasti podnikání známe natolik, aby stačilo, že na ně smluvní strany ve smlouvě odkáží. Poté budou tyto podmínky pro smluvní strany závazné. Avšak u

---

²⁷ Petr Liška v Plíva, S., Elek, Š., Liška, P., Marek, K. *Bankovní obchody*, Praha: ASPI 2009. Str. 26

²⁸ *Tamtéž*. Str. 27.

²⁹ Petr Liška v Plíva, S., Elek, Š., Liška, P., Marek, K. *Bankovní obchody*, Praha: ASPI 2009. Str. 27 – 28.

„jiných obchodních podmínek“ nestačí, aby na ně smluvní strany ve smlouvě jen odkázaly, musí být splněna ještě další podmínka: buď jsou tyto jiné obchodní podmínky stranám známy, nebo jsou přiloženy k návrhu smlouvy. Posledně uvedené se týká právě bankovních obchodních podmínek. Ačkoli jsou tedy formálně označovány jako „všeobecné“, jejich právní režim se řídí režimem platným pro „jiné“ obchodní podmínky dle obchodního zákoníku. Bankovní obchodní podmínky jsou dále vypracovávány na dobu neurčitou. Součástí smlouvy se stávají ve znění, v jakém byly účinné v okamžiku uzavření smlouvy, která na ně odkazuje. Pokud se znění podmínek po uzavření smlouvy změní, nemá to na práva a povinnosti vyplývající pro smluvní strany ze smlouvy vliv, pokud obě smluvní strany neprojeví shodně vůli, že v souladu se změnou bankovních obchodních podmínek se mění i obsah smlouvy.³⁰

Klienty bank, stejně jako jejich pracovníky, jsou tyto podmínky často chápány jako určitý druh „předpisu“, kterým je třeba se řídit. Toto pojetí je však nesprávné: jde totiž o podmínky, kterými (ať už jako celkem nebo jejich částí) se strany budou řídit jen tehdy, pokud se na tom dohodnou. Odkaz na uvedené podmínky je však v praxi stále nejčastějším řešením. Bankovní obchodní podmínky opakují často ustanovení zákona, čímž se dosahuje žádoucí situace, kdy klient, obvykle nadán nižším právním vědomím, je s textem zákona touto formou obeznámen. Nicméně citace právního předpisu by měly být krátké a naprosto původnímu znění odpovídat. Uvedené podmínky by tedy klienti – vzhledem k dispozitivním ustanovením zákona – měli chápat jako návrh pro smluvní jednání, nikoli jen jako určitý typ formulářové smlouvy. Dohodnuté podmínky pak není možno jednostranně změnit a smluvní straně to poté pouze oznámit.³¹

2.5. Právní ochrana spotřebitele v obchodním zákoníku

Spotřebitelem se v této části rozumí osoba odlišná od banky, které banka poskytuje své služby. V souvislosti s následujícím výkladem je to příkazce akreditivu, popř. příkazce inkasa. Protože je spotřebitel ve vztahu k bance nepochybně slabší stranou daného závazkového vztahu, obsahuje obchodní zákoník k jeho ochraně množství ustanovení; ochrana spotřebitele je jedním ze základních znaků třetí části

---

³⁰ *Tamtéž. Str. 28.*

³¹ *Marek, K., Smluvní zabezpečení bankovních služeb. Obchodní právo. 1997 č. 9.*

obchodního zákoníku (tedy části, která se věnuje obchodním závazkovým vztahům). Dle ustanovení § 262 odst. 1 ObZ (viz poznámka pod čarou č. 7) se strany mohou dohodnout, že jejich závazkový vztah, ač by dle zákona pod obchodní zákoník spadat neměl, se jím bude řídit. Pokud však tato dohoda směřuje ke zhoršení právního postavení slabší strany (tedy spotřebitele jako strany, která není podnikatelem), je neplatná. V případě bankovních obchodů se uvedené dohody mohou týkat smluv nepojmenovaných (např. smlouva o internetovém bankovníctví). Pokud bychom měli posoudit, co konkrétně znamená „zhoršení právního postavení“, bude třeba vzít do úvahy celkový rozsah právní úpravy, která bude dle dohody stran na jejich závazkový vztah použitelná. Neplatnosti dohody se bude moci dovolat - vzhledem k § 267 odst. 1 ObZ³² jen ten účastník, který není podnikatelem.³³

V poměru k bankovním obchodům je ochrana spotřebitele upravena primárně v již uvedeném § 262 odst. 4 ObZ. Jak již bylo zmíněno v souvislosti s výkladem obchodních závazkových vztahů, dle této úpravy se na obchodní závazkové vztahy absolutní, relativní i fakultativní užijí pro obě strany smlouvy ustanovení části třetí obchodního zákoníku³⁴; ustanovení zákoníku občanského nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitele se však použijí vždy, je – li to ve prospěch slabší smluvní strany, tedy té, která není podnikatelem. Pojem „adhezní smlouva“ i „zneužívající klauzule“ byl již byl vymezen v souvislosti s předchozím výkladem.³⁵

---

³² „Jestliže je neplatnost právního úkonu stanovena pouze na ochranu některého účastníka, může se této neplatnosti dovolávat pouze tento účastník. To neplatí pro smlouvy uzavřené podle části druhé tohoto zákona.“

³³ Petr Liška v Plíva, S., Elek, Š., Liška, P., Marek, K. *Bankovní obchody*, Praha: ASPI 2009. Str. 30 – 31.

³⁴ Tedy té části, která se vztahuje k obchodním závazkovým vztahům.

³⁵ Petr Liška v Plíva, S., Elek, Š., Liška, P., Marek, K. *Bankovní obchody*, Praha: ASPI 2009. Str. 30 – 31.

3. SMLOUVA O AKREDITIVU

3.1. **Obecný výklad ke smlouvě o akreditivu**

Akreditiv je jednou z platebních metod v případě, kdy není možno dodat zboží na úvěr, popř. platit předem. Plní tedy funkci platební. Na jeho základě plní banka peněžité závazek místo dlužníka - kupujícího. Ten je dále zajištěn proti bezdůvodnému obohacení prodávajícího, platí až za skutečnou dodávku zboží nebo služeb, případně při splnění stanovených podmínek prodávajícím. Pro prodávajícího má akreditiv tu výhodu, že mu zajistí platbu za konkrétní předmět smlouvy i v případě, že sám kupující toho v daném okamžiku není schopen. Příkazci (kupujícímu) i oprávněnému (prodávajícímu) poskytuje v obchodních vztazích vyšší stupeň jistoty, bývá tedy tradičně a běžně využíván v mezinárodním obchodě. Akreditiv slouží k ochraně práv oprávněného, usnadňuje uspokojení jeho pohledávky vůči příkazci. Pro jeho vznik a obsah je klíčová existence akreditivní listiny a její doručení oprávněnému (viz dále).³⁶

Ohledně původu akreditivu nepadají v odborné literatuře shodný názor.³⁷ Dle některých autorů se akreditiv vyvinul z institutu kupecké poukázky³⁸, dle dalších je jeho předchůdcem směnka³⁹. Starší české označení akreditivu bylo „úvěrní list“⁴⁰.

Co se postavení banky týče, ta, pokud vstupuje s příkazcem do závazkového vztahu na základě smlouvy o akreditivu, se musí nějakým způsobem vůči příkazci zajistit. Většinou půjde o blokaci akreditivní částky na účtu příkazce, popř. může banka poskytnout příkazci úvěr.⁴¹

Ačkoli jde v případě akreditivu také o smlouvu mandátní, obchodní zákoník v ustanoveních týkajících se smlouvy o akreditivu označení „mandant“ a „mandatář“ nepoužívá. Banka vystupuje v případě akreditivu v pozici mandatáře (který má dle §

---

³⁶ Karel Marek v Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2007. Str. 434.*

³⁷ Liška, P. *Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu. Právní rozhledy 4/2008. 27. února 2008. 16. ročník. Str. 120.*

³⁸ Karel Marek v Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2007. Str. 434.*

³⁹ Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl. Praha: Linde 1999. Str. 467*

⁴⁰ Karel Marek v Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2007. Str. 434.*

⁴¹ Marek, K. *Smlouva o otevření akreditivu. Právní rozhledy. 1998, č. 7strana*

566 ObZ jménem mandanta a na jeho účet zařídit určitou obchodní záležitost uskutečněním právních úkonů či jiné činnosti) a příkazce poté v postavení mandanta (tedy osoby, jejímiž pokyny se mandatář řídí a zároveň osoby, která je povinna mandatáři za již uvedené zařízení záležitosti poskytnout úplatu). Mandatář je povinen postupovat s odbornou péčí a dle pokynů mandanta. Protože je smlouva o akreditivu zvláštním případem smlouvy mandátní, odlišuje se od ní v dalších ustanoveních, nicméně na vztah mezi příkazcem a bankou se ustanovení upravující vztah mandanta a mandatáře užití podpůrně.⁴²

Mezi tuzemskými podnikateli není akreditiv využíván příliš často. Ne že by snad nižší míra využitelnosti byla dána tím, že dříve byl akreditiv upraven jen pro mezinárodní obchodní vztahy v rámci zákoníku mezinárodního obchodu; obchodní zákoník na jeho úpravu pamatoval již na počátku 90. let. Negativem může být pro podnikatele (i nepodnikatele) nutnost jednání s bankou, které pro příkazce znamená nemalé finanční náklady, ačkoli ty jsou následně vyváženy již řečenými výhodami tohoto bankovního obchodu.⁴³

3.2. Právní úprava smlouvy o akreditivu obecně

Základem právní úpravy jsou ustanovení §§ 682 – 691 obchodního zákoníku. Řečená úprava je s výjimkou § 682 dispozitivní, znamená to tedy, že strany se od ní mohou dohodou odchýlit. Obchodní zákoník obsahuje úpravu dvou typů akreditivů, a to akreditivu „běžného“ (§§ 682 – 688 ObZ), v jehož případě musí oprávněný splnit určité podmínky uvedené v akreditivní listině, a akreditiv „dokumentární“ (§§ 689 – 690 ObZ), kdy je oprávněný povinen předložit bance konkrétní dokumenty, jejichž specifikaci poskytuje opět akreditivní listina. § 691 ObZ zmiňuje stručně úpravu i „jiných“ typů akreditivů, k těmto více v rámci výkladu o dalších typech akreditivů. Na smlouvu o akreditivu se subsidiárně užití ustanovení obchodního zákoníku o smlouvě mandátní (§§ 566 – 576), protože jak již bylo vyloženo, smlouva o akreditivu jí svou podstatou odpovídá. Kromě tuzemského předpisu jsou dalším pramenem úpravy akreditivu tzv. Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy, která jsou v následující pasáži týkající se běžného akreditivu rovněž zmiňována, nicméně

---

⁴² Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 5. díl. Praha: Linde 1999. Str. 469.

⁴³ Richter, J. *Zajištění plateb akreditivy*. *Bulletin advokacie*. 1995, č. 4. Str. 34.

podrobný výklad s nimi související bude podán až v souvislosti s dokumentárním akreditivem.

3.3. Běžný akreditiv

3.3.1. Podstatné části smlouvy o akreditivu

Ustanovení § 682 ObZ stanoví, že *smlouvou o otevření akreditivu se zavazuje banka příkazci, že na základě jeho žádosti poskytne určité osobě (oprávněnému) na účet příkazce určité plnění, jestliže oprávněný splní do určité doby stanovené podmínky, a příkazce se zavazuje zaplatit bance úplatu. Smlouva o vyžaduje písemnou formu.*

Následující výklad se již věnuje podstatným částem smlouvy o akreditivu, které jsou uvedeny v § 682 ObZ:

1. Podstatnou částí smlouvy je především určení plnění, které banka oprávněnému z akreditivu poskytne. Plnění banky s ohledem na povahu banky jako peněžního ústavu bude spočívat v zaplacení určité peněžní částky, v akceptaci nebo proplacení směnky, v obstarání akceptace směnky nebo v odkoupení směnky vystavené oprávněným na příkazce.⁴⁴ Povinnost banky sice vzniká na základě uzavřené smlouvy, ale její kauza je založena závazkovým vztahem mezi exportérem (oprávněným) a importérem (příkazcem). Uvedený vztah mohou založit jak subjekty na území ČR, tak i subjekty činné v rámci mezinárodního obchodu. Daná smlouva mezi těmito subjekty se může řídit buď tuzemským nebo cizím právním řádem. Akreditiv vychází z této smlouvy, protože je způsobem, jakým se bude hradit kupní cena. Právně je však na této smlouvě nezávislý (viz další výklad týkající se nezávislosti akreditivu na právním vztahu mezi příkazcem a oprávněným).⁴⁵
2. Určení oprávněného. Tím může být i osoba příkazce, pokud jde o tzv. osobní akreditiv (jde o takový typ akreditivu, kdy banka plní příkazci, a to na základě předložení jeho průkazu totožnosti). Nicméně osobou oprávněnou se zpravidla

---

⁴⁴ Stanislav Plíva v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání.* Praha: C.H.Beck, 2004. Str. 1352.

⁴⁵ Liška, P. *Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu. Právní rozhledy 4/2008. 27. února 2008. 16. ročník. Strany 121 – 122.*

rozumí prodávající (exportér, beneficiant). V obecném pojetí má tato osoba povinnost dodat určité zboží nebo služby plynoucí ze závazkového vztahu, na základě něhož je poté akreditiv uzavřen. Uvedené povinnosti odpovídá povinnost druhého účastníka za předmět (kupní) smlouvy zaplatit. Osoba oprávněného však není účastníkem smlouvy o akreditivu. Těmi jsou pouze banka a příkazce (kupující). Ve smlouvě je oprávněný uveden pouze jako osoba, vůči které má banka závazek plnit.⁴⁶

3. Doba platnosti. Ta vymezuje určité časové období, ve kterém musí osoba oprávněná z akreditivu splnit stanovené podmínky, aby jí pak banka mohla plnit. Doba platnosti akreditivu je tedy dobou, ve které musí oprávněný dané podmínky splnit, a to řádně a včas. Taková povinnost mu vyplývá ze závazkového vztahu, který má s kupujícím, a nemůže mu vyplynout až ze smlouvy o akreditivu, protože není jejím účastníkem a není jí vázán. Nesplnění podmínek neznamena ztrátu nároku na plnění, ale nemožnost domáhat se plnění vůči bance. Banka tedy po uplynutí stanovené doby není povinna oprávněnému plnit, protože akreditiv již není platný. V případě, že by banka přesto plnila, mohlo by být toto plnění považováno za bezdůvodné obohacení ve prospěch prodávajícího (či kupujícího).⁴⁷
4. Podmínky akreditivu budou rozdílné v závislosti na druhu akreditivu, zda půjde o akreditiv dokumentární (podmínky zde spočívají v předložení dokumentů) osobní (zde je třeba prokázat totožnost oprávněného) či akreditiv „běžný“ (zde musí oprávněný splnit podmínky stanovené příkazcem).⁴⁸ Především v této části smlouvy se projevuje nezávislost akreditivu na „hlavním“ závazkovém vztahu mezi prodávajícím a kupujícím. Průběh a plnění závazků vyplývajících z tohoto vztahu není pro banku podstatným. Rozhodující je splnění podmínek sjednaných ve smlouvě o otevření akreditivu. Je v zájmu příkazce, aby přesně a v souladu s tím, jak bylo sjednáno v hlavní obchodní smlouvě, přenesl na banku povinnost ověřit, že oprávněný dané podmínky splnil. Taktéž dle Jednotných zvyklostí a pravidel pro dokumentární akreditivy (viz dále) se banky soustředí pouze na to,

---

⁴⁶ *Tamtéž.*

⁴⁷ *Tamtéž.*

⁴⁸ *Stanislav Plíva v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004. Str. 1352.*

aby dokumenty byly v souladu s těmi, které jsou požadovány ve smlouvě o akreditivu. Zkoumání kvality zboží, služeb, popř. jiných plnění, ke kterým se dokumenty vztahují, již není předmětem závazku banky.⁴⁹

5. Sjednání úplaty. Smlouva o akreditivu je smlouvou úplatnou. Ze zákona vyplývá, že ve smlouvě se příkazce musí zavázat zaplatit bance úplatu. Povinnost sjednat konkrétní výši úplaty však z textu zákona neplyne. Sjednání úplaty, ať už v jakékoli formě, je tedy *podstatnou* složkou smlouvy o akreditivu. Vzhledem k tomu, že otevření akreditivu je jednou z bankovních služeb, bude stanovení *přesné výše* úplaty *pravidelnou* součástí smlouvy.⁵⁰ Tato přesná výše bude určena buď konkrétní částkou nebo určením způsobu výpočtu v závislosti na výši plnění, které se banka z akreditivu zavazuje poskytnout. Je rovněž možno určit výši úplaty odkazem na sazebník dané banky. Z ustanovení § 684 ObZ⁵¹ vyplývá, že není – li úplata smluvna, zaplatí příkazce za otevření akreditivu cenu obvyklou v době uzavření smlouvy. Při zjišťování výše úplaty obvyklé bude třeba vycházet z výše úplat jiných bank za poskytování obdobných akreditivů. Zákonodárce uvádí v uvedeném § 684 ObZ „smluvení úplaty“, což může vést i k výkladu, že úplatu nemusí být sjednána nejen co do výše, ale také že závazek příkazce zaplatit bance úplatu bude ve smlouvě chybět úplně. V takovém případě by smlouva platně vznikla a je úplatná i v případě, že v ní uvedený závazek příkazce uveden není. Tento výklad by bylo možno opřít o ustanovení § 571 ObZ⁵² týkající se mandátní smlouvy. V této souvislosti lze

---

⁴⁹ Liška, P. *Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu*. Právní rozhledy 4/2008. 27. února 2008. 16. ročník. Strany 121 – 122.

⁵⁰ „Jednotlivé složky (náležitosti) právního úkonu, zejména smlouvy a na jeho základě vzniklé závazkové právní vztahy, však nemají stejnou relevanci. Zpravidla se rozlišují tyto složky (náležitosti): **podstatné** (*essentialia negotii*), **obvyklé - pravidelné** (*naturalia negotii*), **nahodilé** (*accidentalia negotii*).“ „Obvyklými složkami jsou taková ujednání, která v právním úkonu (zejména ve smlouvě), bývají sice uvedena zpravidla (typicky), ale nejsou pro právní úkon nezbytná. Nejsou – li proto tyto složky smluvními stranami sjednány ve smlouvě, použijí se namísto nich dispozitivní ustanovení zákona.“

Jiří Švestka v Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. *Občanské právo hmotné 2. Díl třetí: závazkové právo*. 4., aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI 2006. Str. 95 – 96.

⁵¹ „Není – li úplata za otevření akreditivu smluvna, je příkazce povinen zaplatit bance úplatu obvyklou v době uzavření smlouvy.“

⁵² „Není – li výše úplaty ve smlouvě stanovena, je mandant povinen zaplatit mandatáři úplatu, která je obvyklá v době uzavření smlouvy za činnost obdobnou činnosti, kterou mandatář uskutečnil při řešení záležitosti. Nevyplývá – li ze smlouvy něco jiného, vznikne mandatáři nárok na úplatu, když řádně vykoná činnost, ke které byl povinen, a to bez ohledu na to, zda přinesla očekávaný výsledek, či nikoliv. Lze – li očekávat, že v souvislosti s vyřizováním záležitosti vzniknou mandatáři značné náklady, může mandatář požadovat po uzavření smlouvy přiměřenou zálohu.“

rovněž užit § 566 odst. 2 ObZ⁵³, kdy se úplata považuje za smlouvenou, pokud je zařízení záležitosti předmětem podnikatelské činnosti mandátáře. Tuto podmínku při otevírání akreditivu banka splňuje, tedy i z hlediska tohoto ustanovení se bude smlouva považovat za úplatnou.⁵⁴

Nikoli odkazem na ustanovení mandátní smlouvy, ale výkladem ustanovení § 694 ObZ⁵⁵ řeší i jiné odborné publikace otázku, zda došlo k uzavření smlouvy o akreditivu, jestliže se v ní příkazce nezavázal k poskytnutí úplaty bance. Výše úplaty se má v takovém případě odvodit z dikce ustanovení § 684 ObZ.⁵⁶ Výše úplaty, pokud není sjednána, vyplývá z uvedeného ustanovení § 684 ObZ, které pro tento případ způsob určení výše úplaty upravuje.⁵⁷

Úplatu poskytnou příkazcem bance nelze směřovat s krytím, které je bance povinen příkazce poskytnout v souvislosti s plněním závazku z akreditivu. Banka vystupuje v tomto vztahu jako zprostředkovatel, a není tedy důvod, proč by mělo jít plnění oprávněnému na její vrub. K úhradě plnění banky ze strany příkazce může dojít řadou způsobů, např. poskytnutí plnění příkazcem bance předem, poskytnutí plnění na základě jiného akreditivu, otevření úvěru u banky která z akreditivu otevřeného příkazcem plní atd.

6. Určení příkazce. Akreditivní vztah je ve svém základu vztahem trojstranným. Příkazcem ze smlouvy bude importér (kupující). Ten je jednou ze smluvních stran smlouvy o akreditivu a jako takový musí být jednoznačně identifikován. Obecně vzato bude zároveň osobou povinnou k plnění na základě „hlavního“ závazkového vztahu. Toto plnění zde však bude poskytnuto bankou z akreditivu. Existuje zde také souvislost se zákonem č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a změně a doplnění souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů⁵⁸. Banka bude povinna provést identifikaci

---

⁵³ „Je – zařízení záležitosti předmětem podnikatelské činnosti mandátáře, má se za to, že úplata byla smlouvena.“

⁵⁴ Liška, P. *Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu. Právní rozhledy 4/2008. 27. února 2008. 16. ročník. Strany 121 – 122.*

⁵⁵ „Není – li úplata za otevření akreditivu smlouvena, je příkazce povinen zaplatit bance úplatu obvyklou v době uzavření smlouvy.“

⁵⁶ Zdeněk Kovařík v Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: *Obchodní zákoník. Komentář. Praha: Linde 2006. Str. 1444.*

⁵⁷ Dědič, J. a kol.. *Obchodní zákoník – komentář IV. Praha: Polygon 2002. Str. 3704.*

⁵⁸ Banka je dle § 2 odst. 1 písm. a) zák. č. 253/2008 tzv. povinnou osobou. Povinná osoba má poté dle § 7 uvedeného zákona povinnost identifikovat účastníky určitých obchodů, kterých je i ona sama účastníkem,

všech účastníků obchodu ve smyslu tohoto zákona a za podmínek v něm stanovených.⁵⁹

7. Určení banky. Z § 1 odst. 3 písm. f) BankZ⁶⁰ vyplývá, že ne každá banka je automaticky oprávněna otevírat akreditivy. Tuto činnost může provozovat jen ta banka, které ČNB udělila k takovéto činnosti licenci (viz předchozí výklad).⁶¹

V rámci zřízení akreditivu a jeho realizace vzniká tedy trojstranný právní vztah, jehož účastníky jsou vždy příkazce akreditivu, oprávněný z akreditivu a banka. Základem je vztah mezi *oprávněným a povinným* (příkazcem), který je důvodem uzavření smlouvy o akreditivu. Oprávněným a povinným může být fyzická nebo právnická osoba mající způsobilost k právním úkonům. Osoba povinná použije ke splnění svého závazku banku. Dalším druhem právního vztahu je zde tedy právní vztah mezi *příkazcem a bankou*. Banka otevírá akreditiv na základě pokynu kupujícího. Třetím vztahem je vztah vznikající mezi *bankou a oprávněným* z akreditivu v momentě, kdy banka oznamuje oprávněnému existenci akreditivu.⁶²

Banka nebude mít za určitých okolností z akreditivu povinnost platit ve prospěch oprávněného, může se jednat o případ, kdy se banka zaváže k akceptaci nebo proplacení směnky, popř. je možno, aby si příkazce a banka smluvili tzv. *negociační akreditiv*, podle něhož má banka povinnost odkoupit směnku, který byla vystavena oprávněným na příkazce. V právní nauce je však poukazováno ne nevýhodnost posledně uvedeného řešení, protože pokud příkazce neproplatí směnku v době její splatnosti, bude mít banka právo postihu proti oprávněnému.⁶³

Je třeba si zároveň uvědomit, že ze smlouvy o akreditivu nevzniká přímý závazkový vztah mezi oprávněným a příkazcem. Ten je založen kupní, popř. jinou smlouvou, na jejímž základě je pak smlouva o akreditivu uzavřena. Z otevření akreditivu nevznikají ani oprávněnému ani příkazci žádná vzájemná práva a povinnosti. Závazek z „hlavní“

---

a to v případech, kdy se jedná o určité typy obchodů nebo o obchody převyšující zákonem stanovenou částku.

⁵⁹ Liška, P. *Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu*. *Právní rozhledy* 4/2008. 27. února 2008. 16. ročník. Strany 121 – 122.

⁶⁰ „Banka může, kromě činností uvedených v odstavci 1 písm a) a b), vykonávat tyto další činnosti, má-li je povoleny v jí udělené licenci: f) otvírání akreditivů.“

⁶¹ Liška, P. *Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu*. *Právní rozhledy* 4/2008. 27. února 2008. 16. ročník. Strany 121 – 122.

⁶² Petr Liška v Plíva, S., Elek, Š., Liška, P., Marek, K. *Bankovní obchody*, Praha: ASPI 2009. Str. 63 – 67.

⁶³ Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 5. díl. Praha: Linde 1999. Str. 469.

(kupní, jiné) smlouvy zde představuje pouze věcný, a nikoli právní důvod otevření akreditivu. Oba vztahy je potřeba od sebe striktně odlišovat, což je také v ustanovení § 685 ObZ vyjádřeno určením, že závazek banky z akreditivu je nezávislý na právním vztahu příkazce beneficianta (uvedené nezávislosti akreditivu je věnována pasáž v souvislosti s výkladem vztahu banky a oprávněného – pozn. aut.).⁶⁴

Na základě judikatury Nejvyššího soudu lze pak jednostrannou změnu závazku, kterou provede kupující tím, že akreditiv zruší a prodávajícímu má v záměru doplatit zboží hotově, chápat jako důsledek opakujícího se vadného plnění na straně prodávajícího. (*ASPI 7226 (JUD), Rc 3313 rozhodnutí NS z 18.12.1923 Rv II 388/23, Vážný – Páleníček 23, V.b: 2061*).

3.3.2. Akreditivní listina

Ustanovení § 683 ObZ k akreditivu dále stanoví, že *(1) banka v souladu se smlouvou písemně sdělí oprávněnému, že v jeho prospěch otvírá akreditiv, a oznámí mu jeho obsah. V akreditivní listině musí být určeno plnění, ke kterému se banka zavazuje, doba platnosti akreditivu a akreditivní podmínky, jež má oprávněný v této době splnit k tomu, aby se mohl domáhat plnění vůči bance. (2) Sdělení podle odstavce 1 banka učiní bez zbytečného odkladu po uzavření smlouvy, ledaže ze smlouvy vyplývá, že tak má učinit teprve v době, kdy jí k tomu příkazce dá pokyn. (3) Závazek banky vůči oprávněnému vzniká oznámením uvedeným v odstavci 1. (4) Závazek příkazce vůči bance vzniká otevřením akreditivu. (5) Akreditivní listina může zejména obsahovat povinnost banky zaplatit určitou částku nebo přijmout směnku.*

Záleží zde tedy na tom, aby příkazce ve smlouvě o akreditivu (v souladu s kauzální smlouvou) zajistil, že podmínky, ze kterých má banka plnit, budou správně přeneseny ze smlouvy do akreditivu do akreditivní listiny. V případě, že oprávněný podmínky splní, poskytne mu banka dohodnuté plnění.⁶⁵

Akreditivní listina není cenným papírem.⁶⁶ Vyplývá to z ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů, které

⁶⁴ Karel Marek v Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2007. Str. 435.*

⁶⁵ Zdeněk Kovařík v Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: *Obchodní zákoník. Komentář. Praha: Linde 2006. Str. 1444.*

⁶⁶ Petr Liška v Plíva, S., Elek, Š., Liška, P., Marek, K. *Bankovní obchody, Praha: ASPI 2009. Str. 65*

obsahuje demonstrativní výčet listin, které se dle výše uvedeného zákona považují za cenné papíry, akreditivní listina však ve výčtu chybí. Uvedený právní předpis tedy definici cenného papíru neobsahuje, v právní teorii však panuje shoda ohledně toho, že cenným papírem se rozumí listina (popř. jiný skripturní akt), se kterou je spojeno určité právo tak, že je třeba tuto listinu předložit, aby bylo možno dané právo uplatnit. Na základě uvedeného je jasné, že akreditivní listina cenným papírem není. Její předložení oprávněným komukoli nevyvolá žádné právní účinky, poskytnutí plnění oprávněnému je vázáno na splnění podmínek stanovených příkazcem.

Zákon podrobně upravuje obsah (ze smlouvy o akreditivu) vzniklého závazkového vztahu. Uvádí povinnost banky vystavit akreditivní listinu a její obsahové náležitosti. Tento závazek má banka vůči příkazci, nikoli vůči oprávněnému.⁶⁷ Obchodní zákoník formuluje povinnost banky vystavit akreditiv nejdříve v obecné rovině (oznámení o otevření akreditivu, určení jeho obsahu) a dále konkretizuje určení obsahu listiny. Obsah akreditivní listiny musí být určen ve smlouvě o akreditivu a banka je poté povinna jej do akreditivní listiny promítnout.⁶⁸ Jestliže by akreditivní listina náležitosti uvedené v zákoně neobsahovala a ve smlouvě mezi příkazcem a bankou by ani nebyla sjednána odchylka od uvedeného § 683 ObZ, byla by neplatná, ale jen ve smyslu § 267 odst. 1 ObZ⁶⁹. Důvod neplatnosti lze totiž považovat za stanovený k ochraně oprávněného a příkazce, kteří by se neplatnosti museli dovolat. Kromě toho může banka správně uvést povinné náležitosti akreditivní listiny, pochybí však tím, že neuvede fakultativní, popř. je uvede jinak, než bylo dohodnuto. V tomto případě ponese banka odpovědnost za škodu vzniklou porušením smluvní povinnosti.⁷⁰ Pokud by banka pochybila v uvedení náležitostí akreditivní listiny tím, že by například uvedla akreditivní podmínky jinak než jak byly stanoveny ve smlouvě o akreditivu, popř. by byla v tomto smyslu odlišně stanovena doba plnění, musela by banka oprávněnému,

---

⁶⁷ Zdeněk Kovařík v Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: *Obchodní zákoník. Komentář*. Praha: Linde 2006. Str. 1446.

⁶⁸ Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 5. díl. Praha: Linde 1999. Str. 475 – 476.

⁶⁹ § 267 odst. 1 zák. č. 513/1991, obchodní zákoník: „Jestliže je neplatnost právního úkonu stanovena pouze na ochranu některého účastníka, může se této neplatnosti dovolávat pouze tento účastník. To neplatí pro smlouvy uzavřené podle části druhé tohoto zákona“

⁷⁰ Liška, P. *Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu*. *Právní rozhledy* 4/2008. 27. února 2008. 16. ročník. Str. 122.

který by splnil podmínky dle chybné akreditivní listiny plnit, příkazce by však bance již toto poskytnuté plnění nekryl.⁷¹

Zákonodárce ukládá bance vystavit akreditivní listinu „bez zbytečného odkladu“. Tento pojem je třeba vykládat vzhledem k dosavadním zkušenostem bank a možnosti doručování oprávněnému. Vzhledem k dispozitivnosti tohoto ustanovení se zároveň nevylučuje možnost, aby si strany dohodly vystavení akreditivní listiny, které bude vázáno až na pokyn příkazce, popř. na určité datum v budoucnosti.⁷²

Určení doby pro vystavení akreditivní listiny jednostranným pokynem příkazce však musí být výslovně zakotveno ve smlouvě o akreditivu.⁷³

Situace, kdy je otevření akreditivu ponecháno na pokynu příkazce je značně nevýhodná pro oprávněného a odborná literatura ani judikatura tuto otázku neřeší. Oprávněný by zde mohl být připraven splnit podmínky stanovené akreditivem, nicméně nemůže, protože čeká na oznámení banky o otevření akreditivu. Uvedené je jednou z nevýhod platby prostřednictvím akreditivu, dle mého názoru by měl být akreditiv platebním prostředkem mezi stranami, které jsou dlouhodobými obchodními partnery a podobná situace by v jejich obchodních vztazích tedy neměla nastat.

Dokud banka beneficiantovi akreditivní listinu nedoručí, není ten vůči bance v žádném právním vztahu. Ten vzniká až doručením předmětné listiny. Jestliže zákon užívá pojmu „oznámení“, je jej třeba chápat ve smyslu „doručení“, tedy že oznámení musí být adresátovi doručeno.⁷⁴ Oznámením se tedy rozumí doručení akreditivní listiny, až tímto okamžikem je akreditiv otevřen.⁷⁵

Zde lze také vysledovat realizaci jednoho ze základních principů soukromého práva, a to že vnutit vůli druhému subjektu nepřipustné.⁷⁶ Oprávněný akreditivní podmínky totiž splnit může, ale také nemusí, a banka ho k žádné z těchto možností

---

⁷¹ Zdeněk Kovařík v Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: *Obchodní zákoník. Komentář*. Praha: Linde 2006. Str. 1446.

⁷² Liška, P. *Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu*. *Právní rozhledy* 4/2008. 27. února 2008. 16. ročník. Str. 122.

⁷³ Stanislav Plíva v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 11. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004. Str. 1353.

⁷⁴ § 45 odst. 1 zák. č. 40/1964, občanský zákoník: „Projev vůle působí vůči nepřítomné osobě od okamžiku, kdy jí dojde.“

⁷⁵ Stanislav Plíva v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 11. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004. Str. 1353.

⁷⁶ Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 5. díl. Praha: Linde 1999. Str. 476

nesmí nutit. Nicméně ve světle ustanovení § 334 ObZ⁷⁷, bude muset podmínky stanovené akreditivní listinou splnit, aby tak dosáhl odpovídajícího protiplnění. Až tehdy, nebude – li plnění z akreditivu možné, bude se moci oprávněný domáhat plnění dlužníka jinou cestou. Nejdřív je tedy věřitel povinen usilovat o plnění z akreditivu a až poté může po dlužníkovi požadovat plnění přímo na základě kauzální smlouvy (tzn. smlouvy mezi příkazcem a oprávněným).⁷⁸

Závazek banky, tak, jak jej vymezuje akreditivní listina, spočívá většinou v zaplacení určité částky. Tato částka může být bankou vyplacena promptně, při prokázání podmínek, nejčastěji přímo proti předložení předepsaných dokumentů. Nicméně pokud tak stanoví akreditivní listina, je možné také postupné, tzv. sukcesivní placení. Znamená to, že banka vyplatí oprávněnému částku až určitý čas po splnění podmínek. V tomto případě jde o tzv. akreditivy s odloženou splatností.⁷⁹

Smlouva o akreditivu je také zvláštním případem smlouvy ve prospěch třetího. Pokud by oprávněný z jakéhokoli důvodu odmítl nabídku banky v podobě akreditivní listiny (tzn. že bude plnit ve prospěch oprávněného, pokud ten splní určité podmínky), dluh příkazce zaniká, pokud není dohodnuto, že má být plněno příkazci. Uvedené vyplývá z ustanovení § 50 odst. 2 věta třetí ObčZ⁸⁰, vztahující se k úpravě smlouvy ve prospěch třetího.⁸¹

Obchodní zákoník dále řeší otázku vztahu mezi příkazcem a bankou. Stanoví, že závazek příkazce vůči bance vzniká otevřením akreditivu. Akreditiv je otevřen doručením akreditivní listiny oprávněnému. V souvislosti s předchozím výkladem to znamená, že doručením akreditivní listiny vznikne jak závazek banky vůči oprávněnému, tak závazek příkazce vůči bance.⁸²

---

⁷⁷ „Otevření akreditivu, jakož i vystavení směnky nebo šeku, prostřednictvím kterých má být podle smlouvy splněn peněžitý závazek, nemají vliv na trvání tohoto závazku. Věřitel je však oprávněn požadovat splnění peněžitého závazku na dlužníku podle smlouvy, jen když nemůže dosáhnout jeho splnění z akreditivu, směnky nebo šeku.“

⁷⁸ Zdeněk Kovařík v Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: *Obchodní zákoník. Komentář*. Praha: Linde 2006. Str. 1447.

⁷⁹ *Tamtéž*.

⁸⁰ „...Vzdá – li se tato (třetí – pozn. aut.) osoba svého práva (na plnění – pozn. aut.), zanikne dluh, nebylo – li dohodnuto, že v tomto případě má být plněno tomu, s nímž dlužník smlouvu uzavřel (příkazce – pozn. aut.)“

⁸¹ Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 5. díl. Praha: Linde 1999. Str. 476 – 477.

⁸² Kovařík v Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: *Obchodní zákoník. Komentář*. Praha: Linde 2006. Str. 1447.

Z ustanovení § 682 ObZ plyne, že příkazce má povinnost zaplatit bance za splnění jejích povinností plynoucích z akreditivu úplatu. Kromě toho musí příkazce poskytnout plnění, které poté banka poskytne oprávněnému. Ustanovení § 683 odst. 4 ObZ se týká nejen povinnosti příkazce poskytnout bance úplatu, ale celého závazku příkazce vůči bance, který plyne ze smlouvy o akreditivu. Plnění pro beneficianta může banka poskytnout také k tíži účtu příkazce, neboť z logiky věci vyplývá, že příkazce bude smlouvu uzavírat u té banky, u které má vloženy peněžní prostředky. Jelikož je však úprava dispozitivní, zůstává stranám možnost smluvit si daný postup jiným způsobem. V případě zatížení účtu příkazce je ten povinen toto strpět, a to od okamžiku otevření akreditivu.⁸³

V posledním odstavci § 683 ObZ lze vysledovat vliv Jednotných pravidel a zvyklostí pro dokumentární akreditivy (viz dále), ale obchodní zákoník obsahuje značně zjednodušenou úpravu, kde uvádí možnost založení povinnosti banky zaplatit určitou peněžitou částku nebo přijmout směnku. Co se přijetí směnky týče, je v této povinnosti obsažena další povinnost – směnku proplatit. Jednotná pravidla a zvyklosti se v tomto smyslu o povinnostech banky vyjadřují přesněji a do budoucna by zřejmě bylo vhodné tuzemskou úpravu náležitě modifikovat.⁸⁴

V případě převzetí dluhu nebo převzetí jmění nebo podniku zůstává původní dlužník (osoba, která byla z akreditivu oprávněná jako první, a neplnila) věřiteli zavázán, pokud nebyl zvláštním prohlášením (mohlo by se tak stát i konkludentním činem) nebo zvláštní úmluvou závazku zproštěn. V případech, kdy zanikne jedna společnost (jeden oprávněný) a na jeho místo nastoupí jiná společnost (jiný oprávněný) platí, že v pochybnostech lze pokládat převzetí dluhu či převzetí jmění nebo podniku za ručení vedle dosavadního dlužníka. Pokud dojde k zániku prvního dlužníka, ručí jeho veřejní společníci za škodu z prodlení, která zahrnuje také útraty za zřízení akreditivu. [ASPI 7095 (JUD), Rc 3597 rozhodnutí NS č. Rv I 1473/23 (Vážný – Páleníček 24, VI.a: 351)]

---

⁸³ Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl. Praha: Linde 1999. Str. 477.*

⁸⁴ *Tamtéž.*

3.3.3. Nezávislost akreditivu

Zákonodárce věnuje v zákoně zvláštní pozornost vztahu mezi bankou a oprávněným, a to prostřednictvím § 685 ObZ, který uvádí, že *závazek banky z akreditivu je nezávislý na právním vztahu mezi příkazcem a oprávněným*.

Mluvíme zde o „principu abstraktnosti akreditivu“. Tento princip znamená nezávislost existence akreditivu na obsahu právního vztahu mezi oprávněným a příkazcem, ať už tento vztah vznikl ze zákona, nebo na základě smlouvy. Tento princip je společný více typům bankovních obchodů, kdy operace bank jsou odděleny od právních vztahů osob na nich zúčastněných (= vztahy mezi klientem banky a dalšími subjekty). Banka zde vystupuje jako nástroj, jehož prostřednictvím plní její klient závazek, a do jeho vztahů se nevměšuje. Tato konstrukce výrazně posiluje postavení věřitele (= oprávněného z akreditivu), kdy plnění v jeho prospěch je prostřednictvím banky vždy zajištěno, aniž by na tom cokoli změnila modifikace vztahu mezi ním a příkazcem. Banka v důsledku své nezávislosti nemůže uplatňovat námitky, které by příkazce proti oprávněnému měl, výjimkou je situace, kdy jsou námitky příkazce promítnuty do akreditivních podmínek, které je oprávněný povinen splnit. Poté je banka proti oprávněnému použít může.⁸⁵ Obsah „hlavního“ závazkového vztahu je vyjádřen jen v podmínkách akreditivu, ty jsou poté posuzovány bez jakékoli závislosti na dalších okolnostech. Výsledkem je stav, svou právní bezpečností srovnatelný se zástavním právem, avšak neexistuje zde potřeba obracet se na státní orgán, což ale do vztahů mezinárodního obchodu může přinést značnou nejistotu a komplikace.⁸⁶

Abstraktnost akreditivu dále znamená, že povinnost banky poskytnout určité plnění je nezávislá na kauze závazku (= bezprostřední hospodářský důvod závazku, který vede k založení závazkového vztahu, na rozdíl od právního důvodu, jímž je právní skutečnost, která právní vztah zakládá – smlouva). Co se akreditivu týče, zde kauza nemusí být ani zjišťována nebo dokazována, a to ani ve smlouvě o akreditivu ani v akreditivní listině. Dalším aspektem, kterým se akreditiv od ostatních právních aspektů liší, je fakt, že není akcesorický, stojí zcela samostatně. Pokud by tedy došlo k jakékoli

---

⁸⁵ Stanislav Plíva v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004. Str. 1354.*

⁸⁶ Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl. Praha: Linde 1999. Str. 480*

změně smlouvy uzavřené mezi příkazcem a oprávněným, popř. dokonce k odstoupení od ní, na existenci akreditivu to nemá vliv, banka je povinna plnit i v těchto případech.⁸⁷

Uvedený princip akreditivu je vyjádřen i v Jednotných zvyklostech a pravidlech pro dokumentární akreditivy (viz dále). Podle nich jsou akreditivy transakcemi oddělenými od kupních a jiných smluv, které mohou tvořit jejich podklad. Banky se takovými kontrakty nezabývají ani jimi nejsou vázány, a to ani v případě, je – li na takové smlouvy ve smlouvě o akreditivu odkázáno. Závazek banky vyplývající z akreditivu nepodléhá námitkám nebo nárokům ze strany příkazce, které vyplývají z jeho vztahu k bance, která akreditiv vystavila, nebo k beneficiantovi.⁸⁸

3.3.4. Akreditiv odvolatelný a neodvolatelný

Jak bude uvedeno dále, existují různé typy akreditivů v závislosti na daných hlediscích. Obchodní zákoník se výslovně zmiňuje o dělení na akreditiv odvolatelný a neodvolatelný v § 686 ObZ, který uvádí, že *(1) nestanoví – li akreditivní listina, že akreditiv je odvolatelný, může banka akreditiv změnit nebo zrušit pouze se souhlasem oprávněného a příkazce. (2) Stanoví – li akreditivní listina, že akreditiv je odvolatelný, může jej banka ve vztahu k oprávněnému změnit nebo zrušit do doby, než oprávněný splní podmínky stanovené v akreditivní listině. (3) Změnit nebo zrušit akreditiv lze pouze písemně.*

Odvolatelné akreditivy se v praxi téměř nepožadují. Aby byl akreditiv odvolatelný, musí tak akreditivní listina stanovit výslovně.⁸⁹ Podle prvního odstavce je tedy neodvolatelný ten akreditiv, který lze zrušit nebo změnit jen tehdy, když s tím oprávněný a příkazce souhlasí. Změnit nebo zrušit akreditiv jednostranným úkonem by bylo možné, pokud by tato možnost byla výslovně upravena v akreditivní listině. Nicméně i takový jednostranný úkon by banka mohla činit jen ve vztahu k oprávněnému, s příkazcem by se na změně nebo zrušení akreditivu musela dohodnout formou změny nebo zrušení smlouvy o akreditivu. Bankou, která bude akreditiv měnit

---

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Liška, P. *Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu. Právní rozhledy 4/2008. 27. února 2008. 16. ročník. Str. 120.*

⁸⁹ Richter, J. *Zajištění plateb akreditivy. Bulletin advokacie. 1995, č. 4. Str. 34.*

nebo rušit, bude banka, která jej otevřela.⁹⁰ Co se týče vztahu tohoto ustanovení k zákoníku mezinárodního obchodu, ten na rozdíl od aktuální úpravy stanovil, že ke změně či zrušení neodvolatelného akreditivu bylo kromě souhlasu příkazce a oprávněného zapotřebí kladného stanoviska banky.⁹¹ Zákoník mezinárodního obchodu rovněž stanovil princip, že akreditiv je odvolatelný, pokud si strany nesjednají jinak. Nicméně praxe potvrdila, že častěji vyžadovaným akreditivem je akreditiv neodvolatelný, aktuální úprava ho tedy za takový považuje, pokud akreditivní listina nestanoví opak. Stejně pravidlo pro určení odvolatelnosti či neodvolatelnosti akreditivu stanoví i Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy (viz dále). Neodvolatelnost akreditivu znamená pro oprávněného především vysokou právní jistotu, že plnění ze strany banky skutečně obdrží. Pokud by se otázka odvolatelnosti akreditivu měla posuzovat z hlediska mandátní smlouvy, bylo by třeba odkázat na § 567 ObZ⁹², který zakotvuje povinnost mandátáře jednat v souladu s pokyny mandanta. Od těchto pokynů se může mandátář (tedy banka) odchýlit jen za podmínek v zákoně stanovených, je – li to naléhavě nezbytné v zájmu mandanta a není – li možné získat jeho souhlas včas. V těchto případech by tedy souhlas příkazce (mandanta) ke zrušení akreditivu teoreticky zapotřebí nebyl. Avšak s ohledem na zvláštní ustanovení § 686 odst. 1, které se týká akreditivu, je třeba dospět k závěru, že bez souhlasu příkazce banka zrušit akreditiv nemůže.⁹³

Banka může změnit nebo zrušit akreditiv do doby, než oprávněný splní podmínky stanovené v akreditivní listině. Odvolatelnost akreditivu tam musí být vyjádřena. Pouhá úmluva mezi příkazcem a bankou tedy nestačí. Jde zde o zvláštní případ spojení dispozitivnosti s předepsanými formálními náležitostmi. Kdyby odvolatelnost nebyla v akreditivní listině vyjádřena, byl by akreditiv neodvolatelný. Tento princip je zde na ochranu oprávněného. Jestliže by banka akreditiv odvolala přesto, že odvolatelnost nebyla vyjádřena v akreditivní listině, měl by oprávněný

---

⁹⁰ Stanislav Plíva v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání.* Praha: C.H.Beck, 2004. Str. 1354.

⁹¹ Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl.* Praha: Linde 1999 Str. 482.

⁹² „Mandátář je povinen postupovat při zařizování záležitosti s odbornou péčí. Činnost, k níž se mandátář zavázal, je povinen uskutečňovat podle pokynů mandanta a v souladu s jeho zájmy, které mandátář zná nebo musí znát. Mandátář je povinen oznámit mandantovi všechny okolnosti, které zjistil při zařizování záležitosti a jež mohou mít vliv na změnu pokynů mandanta. Od pokynů mandanta se může mandátář odchýlit, jen je – li to naléhavě nezbytné v zájmu mandanta a mandátář nemůže včas obdržet jeho souhlas. Ani v těchto případech se však mandátář nesmí od pokynů odchýlit, jestliže je to zakázáno smlouvou nebo mandantem.“

⁹³ Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl.* Praha: Linde 1999. Str. 482 – 483.

možnost dovolat se neplatnosti tohoto odvolání dle § 267 odst. 1 ObZ⁹⁴ Neplatnost tohoto úkonu banky tedy záleží na vůli oprávněného. Může také dojít k situaci, že banka odvolatelnost v akreditivní listině neuvede, protože porušila své povinnosti plynoucí jí z příkazní smlouvy (smlouvy o otevření akreditivu). V tomto případě má příkazce vůči bance právo na náhradu škody, která mu porušením povinnosti ze strany banky vznikla.⁹⁵

Odvolání akreditivu je tedy možné za dvou podmínek: odvolatelnost musí být v akreditivní listině připuštěna a banka tak může učinit jen do doby, než oprávněný splní veškeré požadované podmínky. Po splnění podmínek už totiž bance vzniká povinnost plnit a bylo by nepřipustné, aby byl akreditiv odvolán v momentě, kdy bance vzniká povinnost. Tato úprava by šla proti veškerému smyslu a účelu akreditivu. Zpravidla totiž splněním podmínek nastane splatnost úplaty poskytované bankou. Splnění podmínek předpokládá, že tak oprávněný učiní vůči bance, tak aby se o jejich splnění dozvěděla. Úvaha, že by ke splnění podmínek došlo tak, že o něm banka nebude vědět, je dost nepraktická. Kdyby tato situace ovšem přicházela v úvahu, bude posuzována objektivně. Tzn. kdyby banka odvolala akreditiv, ačkoli oprávněný splnil podmínky, a banka se o jejich splnění nedověděla, akreditiv bude trvat nadále.⁹⁶

Co se požadavku písemné formy týče, odpovídá ten formě, která je předepsaná pro akreditivní listinu. Protože se zde vždy bude jednat o právní úkony jednostranné, může například banka za určitých podmínek zrušit akreditiv vůči oprávněnému, a aby se to ten dozvěděl, je třeba mu tento krok banky oznámit (*písemné oznámení doručit*).⁹⁷

3.3.5. Banka vystavující a banka potvrzující

Banka, o kterou příkazce požádá vystavení akreditivu, nemusí být a většinou ani není jedinou bankou, která se smlouvy z akreditivu účastní. Obchodní zákoník upravuje také ingerenci tzv. banky potvrzující v § 687 ObZ: *(1) jestliže neodvolatelný akreditiv je z podnětu banky, jež je jím vázána, potvrzen další bankou, vzniká oprávněnému nárok na plnění vůči této bance od doby, kdy oprávněnému potvrzení akreditivu oznámí.*

---

⁹⁴ „Jestliže je neplatnost právního úkonu stanovena pouze na ochranu některého účastníka, může se této neplatnosti dovolávat pouze tento účastník. To neplatí pro smlouvy uzavřené podle části druhé tohoto zákona“

⁹⁵ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl. Praha: Linde 1999. Str. 483.

⁹⁶ Tamtéž. Str. 483 – 484.

⁹⁷ Tamtéž. Str. 484.

Banka, která požádala o potvrzení akreditivu a banka, která akreditiv potvrdila, jsou zavázány vůči oprávněnému společně a nerozdílně. (2) Ke změně nebo zrušení akreditivu potvrzeného další bankou se však vyžaduje i souhlas potvrzující banky. (3) Jestliže banka, která akreditiv potvrdila poskytla plnění oprávněnému v souladu s obsahem akreditivu, má nárok na toto plnění vůči bance, která o potvrzení akreditivu požádala.

Ustanovení § 687 ObZ upravuje další vztahy, které v souvislosti s akreditivem vznikají, a to v rámci potvrzení akreditivu. Ze samé podstaty akreditivu používaného v mezinárodních vztazích vyplývá, že daná operace vyžaduje spolupráci mezi více bankami (bankami více zemí). Tato spolupráce může mít různé právní následky. Je zde také třeba odlišit *potvrzení*, kdy dochází k přistoupení další banky do vztahu ze smlouvy o akreditivu, která je z ní zavázaná, a *oznámení*, kdy další banka žádný závazek kromě povinnosti oznámit otevření akreditivu nepřebírá (výklad k oznámení otevření akreditivu viz kapitola 3.3.6 Oznámení akreditivu).⁹⁸

K potvrzení je možno přistoupit pouze v případě neodvolatelného akreditivu. Neznamená to však, že by bylo nepoužitelné pro akreditiv odvolatelný, spíše zde zákonodárce vycházel z obchodní praxe. Z prvního odstavce vyplývá, že potvrzující banka je povinna oznámit oprávněnému potvrzení akreditivu. Na základě přistoupení potvrzující banky vzniká další právní vztah mezi bankou vystavující a potvrzující, zákon jej však žádným způsobem nedefinuje. Zákoník mezinárodního obchodu užíval termínu „příkaz“, obchodní zákoník užívá termínu „podnět“, což je označení značně vágní a o vztahu mezi řečenými bankami neříká vůbec nic.⁹⁹

Právním následkem potvrzení akreditivu je vznik právního vztahu mezi oprávněným a potvrzující bankou, jehož obsahem je oprávnění beneficianta vůči této bance. Tento vztah vzniká okamžikem oznámení potvrzení akreditivu. Beneficiant tak získává vedle vystavující banky dalšího dlužníka, a to potvrzující banku, protože závazek těchto dvou bank je ze zákona solidární.¹⁰⁰ Solidární závazek bank, ačkoli vzniká přímo ze zákona, je ustanovením dispozitivního charakteru, jeho užití lze tedy

---

⁹⁸ *Tamtéž. Str. 484 – 485.*

⁹⁹ *Tamtéž. Str. 485.*

¹⁰⁰ *Tamtéž.*

vyložit, ale v tomto případě jen na základě dohody obou zúčastněných bank a oprávněného. Nemůže se tak tedy stát jen dohodu zúčastněných bank, popř. jen jedné z nich a oprávněného.¹⁰¹ Dalším aspektem dispozitivní povahy je možnost sjednat potvrzení akreditivu i v případě, že se jedná o akreditiv odvolatelný. Jak již bylo vyloženo výše, pro jeho změnu či zrušení stačí souhlas vystavující banky a příkazce, zde také banky potvrzující. Protože odvolatelnost musí být v akreditivní listině výslovně vyjádřena, musí v tomto případě oprávněný počítat s tím, že i potvrzený akreditiv může být změněn či zrušen, aniž by se on na tomto procesu jakkoli podílel (viz následující výklad).¹⁰²

Obchodní zákoník ve svém ustanovení § 687 ObZ dále stanoví, že ke změně nebo zrušení potvrzeného akreditivu je třeba souhlasu i potvrzující banky. V případě tohoto typu akreditivu podléhá tedy změna nebo zrušení souhlasu tří subjektů, a to potvrzující banky, příkazce a oprávněného (oprávněného proto, že v tomto případě jde – jak již bylo zmíněno – o akreditiv neodvolatelný, je tedy třeba i jeho souhlasu, nikoli jen souhlasu příkazce, jak je tomu u akreditivu odvolatelného). Pokud však půjde o akreditiv odvolatelný, souhlas oprávněného se požadovat nebude.¹⁰³

Dále obsahuje ustanovení § 687 ObZ právo postihu potvrzující banky vůči bance vystavující. Slovy „toto plnění“ je bezpochyby míněno celé plnění co do rozsahu, který banka potvrzující poskytla, neplatí zde, že ve vzájemném poměru osob společně zavázaných jsou podíly stejné (511 odst. 2 občanského zákoníku¹⁰⁴). Při definici pojmu „plnění“ mohou v souvislosti s jeho požadováním potvrzující bankou vznikat určité potíže. Pokud by šlo o plnění v penězích, nebude zde zřejmě problém. Jinak je tomu v případě odkoupení či akceptace směnky. Setkat se lze se dvěma výklady: podle prvního nebude plnění banky, která o akreditiv požádala, nikdy totožné s tím, které potvrzující banka poskytla. Bude tedy záležet v placení směnky, obstarání placení

---

¹⁰¹ Dědič, J. a kol.. *Obchodní zákoník – komentář IV*. Praha: Polygon 2002. Str. 3709.

¹⁰² Liška, P. *Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu*. *Právní rozhledy* 4/2008. 27. února 2008. 16. ročník. Str. 124.

¹⁰³ Dědič, J. a kol.. *Obchodní zákoník – komentář IV*. Praha: Polygon 2002. Str. 3709.

¹⁰⁴ „Není-li právním předpisem nebo rozhodnutím soudu stanoveno, anebo účastníky dohodnuto jinak, jsou podíly na dluhu všech dlužníků ve vzájemném poměru stejné. Dlužník, proti němuž byl uplatněn nárok vyšší, než odpovídá jeho podílu, je povinen bez zbytečného odkladu vyrozumět o tom ostatní dlužníky a dát jim příležitost, aby uplatnili své námitky proti pohledávce. Může na nich požadovat, aby dluh podle podílů na ně připadajících splnili nebo aby jej v tomto rozsahu dluhu jinak zbavili.“

směnky nebo v poskytnutí peněžního plnění bance akceptující. Druhý výklad přiznává potvrzující bance vůči bance, která o potvrzení akreditivu požádala, právo žádat akceptaci směnky se stejným obsahem, kterou sama akceptovala, nebo také odkup směnky, kterou sama odkoupila. Jednoznačně lze tento problém nahlížet až vzhledem k ustálené judikatuře, nicméně v praxi se zřejmě uplatní výklad první.¹⁰⁵

Ačkoli zákonodárce v předchozích ustanoveních vztah těchto dvou bank vůbec nedefinuje, zde zasahuje do jejich vztahu prostřednictvím uvedeného ustanovení. Nicméně je třeba brát v úvahu, že i toto ustanovení má dispozitivní charakter, není tedy vyloučeno, že si banky upraví vzájemný vztah odlišně.¹⁰⁶

Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy (viz dále) upravují vztah daných dvou bank následujícím způsobem: „*Jestliže je (potvrzující – pozn. aut.) banka zmocněna nebo požádána vystavující bankou, aby potvrdila akreditiv, ale není ochotna tak učinit, musí neprodleně informovat vystavující banku a může akreditiv avizovat bez potvrzení.*“¹⁰⁷ Z hlediska praxe je zde vyjádřeno důležité výkladové pravidlo, které stanoví, že ačkoli banka, která byla požádána o potvrzení potvrdit akreditiv nemůže, může jej beneficiantovi oznámit (stejně jako to může udělat banka vystavující) a ve svém avízu zároveň uvede skutečnost, že akreditiv nepotvrzuje.¹⁰⁸

3.3.6. Oznámení akreditivu

K oznámení otevření akreditivu uvádí obchodní zákoník v § 688 ObZ, že *banka, která pouze oznamuje oprávněnému, že jiná banka pro něho otevřela akreditiv, odpovídá za škodu způsobenou za nesprávnost tohoto oznámení, nevzniká jí však závazek z akreditivu.*

Vedle banky potvrzující a banky vystavující může ve vztahu z akreditivu figurovat ještě další banka, jejíž povinností vůči oprávněnému je oznámit mu otevření akreditivu jinou bankou v jeho prospěch. Oprávněnému tak oznámení dává jistotu, že

---

¹⁰⁵ Stanislav Plíva v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání.* Praha: C.H.Beck, 2004. Str. 1355

¹⁰⁶ Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl.* Praha: Linde 1999. Str. 486.

¹⁰⁷ ICC Česká republika. *Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy. UCP 600. Revize 2007.* ICC Česká republika. *Mezinárodní obchodní komora. Celosvětová obchodní organizace: 2007.* Čl. 8 písm. d). Str. 12.

¹⁰⁸ Andrlé, P. *Komentář k UCP 500 (s přihlédnutím k ISBP a dalším dokumentům bankovní komise ICC).* ICC Česká republika. *Mezinárodní obchodní komora. Celosvětová obchodní organizace: 2007.* Str. 34.

vystavující banka vůbec existuje. To jistě není problémem ověřit v rámci tuzemských obchodních vztahů, nicméně co se zahraničního obchodu týče, může být oprávněný v nejistotě, např. kvůli tomu, že je mu akreditivní listina doručena v cizím jazyce. Oznamující banka se o akreditivu musí dozvědět na základě informací poskytnutých vystavující bankou. To se nestane jiným způsobem, než že se banka vystavující na banku oznamující obrátí s žádostí o oznámení akreditivu. Potřeba oznámení pak bude navíc vyplývat i ze smlouvy kauzální. Na rozdíl od banky potvrzující nemá banka oznamující povinnost poskytnout oprávněnému jakékoli plnění, oprávněný nemá právo jí předkládat potřebné dokumenty.¹⁰⁹

Povinností oznamující banky je tedy (pokud není mezi bankami sjednáno jinak) provést bezvadné oznámení. Správnost oznámení znamená, že akreditiv byl vystavující bankou skutečně otevřen, podmínky plnění jsou uvedeny bezchybně, stejně tak skutečnost, v čem plnění spočívá atd. Jestliže tuto povinnost banka poruší a oznámení bude provedeno nesprávně, musí nahradit škodu tím způsobenou.¹¹⁰ Pokud by oznámení spočívalo jen v předání akreditivní listiny, pochybení oznamující banky zde můžeme téměř jistě vyloučit. Pokud by však i přesto došlo k pochybení v oznámení, odpovídala by oznamující banka za škodu *poškozenému*.¹¹¹ Otázkou zde zůstává, kdo bude poškozeným. Stanovení odpovědnosti za škodu je úpravou zvláštní, avšak z textu zákona nevyplývá jednoznačně, vůči komu tato odpovědnost vzniká. Oznamující banka není v žádném závazkovém vztahu k oprávněnému, ten vůči ní žádné oprávnění nemá. Pokud by poškozeným měla být vystavující banka, jednalo by se o kontraktní odpovědnost a na tento vztah by se použil § 373 ObZ¹¹² o odpovědnosti za škodu vzniklou porušením povinnosti ze závazkového vztahu. Problematickým bude ovšem odůvodnění odpovědnosti banky oznamující vůči oprávněnému, pokud vezmeme v úvahu, že závazkový vztah mezi touto bankou a oprávněným neexistuje. Mohlo by se jednat o odpovědnost mimozávazkovou (deliktní) a v tomto případě by přicházela v úvahu aplikace § 757 ObZ¹¹³, který odkazuje na již zmíněný § 373 ObZ. K tomuto se

---

¹⁰⁹ Kovařík v Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: *Obchodní zákoník. Komentář*. Praha: Linde 2006. Str. 1452.

¹¹⁰ Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 5. díl. Praha: Linde 1999. Str. 487.

¹¹¹ Dědič, J. a kol.. *Obchodní zákoník – komentář IV*. Praha: Polygon 2002. Str. 3710.

¹¹² „Kdo poruší svou povinnost ze závazkového vztahu, je povinen nahradit škodu tím způsobenou druhé straně, ledaže prokáže, že porušení povinnosti bylo způsobeno okolnostmi vylučujícími odpovědnost.“

¹¹³ „Pro odpovědnost za škodu způsobenou porušením povinností stanovených tímto zákonem platí obdobně ustanovení § 373 a násl.“

ve svém komentáři přiklání i Z. Kovařík, kde uvádí, že odpovědná je oznamující banka vůči oprávněnému, a to dle § 757 ObZ.¹¹⁴ S. Plíva ve svém komentáři k této otázce pouze uvádí, že právo na náhradu škody vznikne tomu, kdo byl nesprávným oznámením poškozen.¹¹⁵ Z tohoto lze usuzovat, že oprávněný by měl nárok na náhradu škody i proti bance oznamující. Výklad S. Plívy je také takový, že odpovědnosti se banka nemůže zprostit, protože nemohou nastat okolnosti vylučující odpovědnost. K tomuto pojetí se jistě lze přiklonit, otázkou zůstává, proč nezahrnul zákonodárce do ustanovení slovní spojení „této odpovědnosti se nelze zprostit“, která se v případech absolutní objektivní odpovědnosti užívá. Nicméně s ohledem na to, že tato formulace v zákoně skutečně použita není, lze usuzovat na to, že odpovědnost za tuto škodu lze vyloučit užitím § 374 ObZ¹¹⁶, který se týká liberačních důvodů.¹¹⁷

V odpovědi na otázku, kdo je oprávněným k náhradě škody v případě pochybení, bych se přikláběla k názoru S. Plívy, podle nějž oznamující banka bude odpovídat za škodu tomu, komu se přihodí. To znamená, pokud by oznamující banka provedla oznámení chybně tak, že by škoda vznikla oprávněnému, pak by odpovídala dle § 757 ObZ, resp. 373 (mimosmluvní odpovědnost). Pokud by však učinila chybné oznámení a škoda by vznikla bance, bude odpovídat dle § 373 ObZ (smluvní odpovědnost). Ustanovení § 373 je každopádně při určování odpovědnosti banky oznamující ustanovením klíčovým.

Praxe dokládá, že oznamující banka nejen akreditiv oprávněnému oznamuje, ale také je vystavující bankou požádána o plnění závazku z něj. Vzájemný vztah mezi bankami je v tomto případě založen mandátní smlouvou (§§ 566 – 576 ObZ). Mandantem je banka, která akreditiv otevřela a mandatářem je banka, která plní z akreditivu, přičemž je zákonem stanoveno, že mandatář se řídí pokyny mandanta.

---

¹¹⁴ Zdeněk Kovařík v Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: *Obchodní zákoník. Komentář*. Praha: Linde 2006. Str. 1452.

¹¹⁵ Stanislav Plíva v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 11. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004. Str. 1356

¹¹⁶ „ Za okolnosti vylučující odpovědnost se považuje překážka, jež nastala nezávisle na vůli povinné strany a brání jí ve splnění její povinnosti, jestliže nelze rozumně předpokládat, že by povinná strana tuto překážku nebo její následky odvrátila nebo překonala, a dále, že by v době vzniku závazku tuto překážku předvídala.

Odpovědnost nevylučuje překážka, která vznikla teprve v době, kdy povinná strana byla v prodlení s plněním své povinnosti, nebo vznikla z jejich hospodářských poměrů.

Účinky vylučující odpovědnost jsou omezeny pouze na dobu, dokud trvá překážka, s níž jsou tyto účinky spojeny.“

¹¹⁷ Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 5. díl. Praha: Linde 1999. Str. 487.

Banka oznamující zde plní jménem banky akreditiv otevírající a na její účet a vůči oprávněnému mezi nimi tedy solidární závazek nevzniká.¹¹⁸ Banka sice ručí za správnost informace o vzniku vztahu z akreditivu mezi oprávněným a vystavující bankou, není již však ručitelem v případě, že vystavující banka odpovídající plnění oprávněnému neposkytne.¹¹⁹

Zajímavou úpravu pak obsahují Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy. Pokud bude akreditiv změněn, je banka touto změnou neodvolatelně vázána od okamžiku jejího vystavení. Nicméně potvrzující banka se může zachovat dvěma způsoby: buď může své potvrzení rozšířit na změnu, a pak bude neodvolatelně zavázána od okamžiku, kdy tuto změnu oprávněnému oznámí. Nebo může ponechat své potvrzení v původním rozsahu, aniž by do něj změnu zahrнула. V tomto případě však musí o tomto neprodleně informovat jak vystavující banku, tak oprávněného.¹²⁰

3.4. Dokumentární akreditiv

3.4.1. Obecný výklad k dokumentárnímu akreditivu

„Zahraniční platební styk se obvykle dělí na čtyři platební metody:

- *platbu předem*
- *placení po dodání zboží*
- *(dokumentární) inkaso*
- *(dokumentární) akreditiv“ (Liška, P. Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu. Právní rozhledy 4/2008. 27. února 2008. 16. ročník. Strany 119 – 156.)*

-

Zvláštním druhem akreditivu, který je upraven v obchodním zákoníku v §§ 689 – 690 ObZ je akreditiv dokumentární. Při jeho otevření má banka povinnost poskytnout smluvené plnění ve prospěch oprávněného jen tehdy, jsou – li bance během platnosti

¹¹⁸ Dědič, J. a kol.. *Obchodní zákoník – komentář IV. Praha: Polygon 2002. Str. 3710.*

¹¹⁹ Kovařík v Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: *Obchodní zákoník. Komentář. Praha: Linde 2006. Str. 1453.*

¹²⁰ ICC Česká republika. *Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy. UCP 600. Revize 2007. ICC Česká republika. Mezinárodní obchodní komora. Celosvětová obchodní organizace: 2007. Str. 24*

akreditivu předloženy dokumenty specifikované v akreditivní listině. Tento druh akreditivu je často využíván v praxi. Dokumenty, které jsou bance předloženy, je ta povinna přezkoumat a prověřit, zda jejich obsah odpovídá stanoveným podmínkám. Jakákoli nesrovnalost či odchylka, bez ohledu na to, jestli je opodstatněná nebo ne, se považuje za nesplnění akreditivních podmínek.¹²¹

Dokumentární akreditiv můžeme považovat za určitý kompromis mezi platbou předem a placením po dodání zboží. Tím, že kupující dá příkaz k vystavení akreditivu, získává oprávněný závazek banky zaplatit na základě předložených dokumentů, jestliže ty budou odpovídat podmínkám uvedeným v akreditivu.¹²² Dokumentární akreditivy (letters of credit, L/C), představují tedy pravidelně využívaný způsob úhrady zboží jak ve vnitrostátním, tak v mezinárodním obchodě a představují poměrně dokonalý platební a zajišťovací instrument. Výhodou realizace platby skrze akreditiv je vysoký stupeň jistoty o tom, že zboží bude prodávajícímu zapláceno, splní – li všechny akreditivem předepsané podmínky, a současně zajišťuje kupujícímu, že výplata bude provedena až po splnění podmínek předepsaných akreditivem. Na rozdíl od inkasa je akreditiv výhodnější pro exportéra – i když tento nemá k dispozici zboží, nemá importér k dispozici finanční prostředky.¹²³

Ústřední funkci tedy plní v dokumentárních typech plateb postupované dokumenty. Značně diskutabilní je otázka shody či částečné neshody dokumentů požadovaných s dokumenty předloženými. Existují případy, kdy banky odmítly dokumenty pro stylistické nebo gramatické chyby. Zásadně platí pravidlo úplné shody. Nestačí, že dokumenty nejsou zcela shodné, či jsou si jen podobné. Problémy mohou také nastat při různých jazykových variantách smlouvy a dokumentů a následných překladech. Banky věnují obvykle dokumentům mimořádnou péči. Využívány jsou přepravní dokumenty (konosamenty, nákladové listy), tzv. doklad CMR – dokument pro silniční nákladní dopravu¹²⁴, skladovací listy, pojišťovací dokumenty, finanční dokumenty (směnky, šeky), komerční faktury, osvědčení původu atd.¹²⁵

---

¹²¹ Karel Marek v Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4. vydání.* Praha: C.H.Beck, 2007. Str. 435

¹²² *Tamtéž.*

¹²³ Rozehnalová, N. *Právo mezinárodního obchodu.* Praha: ASPI 2006. Str. 447.

¹²⁴ Marek, K. *Smlouva o otevření akreditivu. Právní rozhledy.* 1998, č.7.

¹²⁵ *Tamtéž.*

3.4.2. Právní úprava dokumentárního akreditivu

Pro právní úpravu dokumentárního akreditivu jsou opět určující ustanovení obchodního zákoníku, a to §§ 689 – 690 ObZ.

Vedle obchodního zákoníku existuje další pramen úpravy dokumentárního akreditivu, a to tzv. „*Jednotná pravidla a zvyklosti pro dokumentární akreditivy*“ (dále také „*Jednotná pravidla a zvyklosti*“), vydaná poprvé Mezinárodní obchodní komorou (dále také „MOK“, oficiální název zní „*International Chamber of Commerce*“ - ICC) na konferenci ve Vídni v roce 1933. Pravidla tedy nejsou použitelná pro všechny akreditivy, ale jen pro akreditivy dokumentární, tzn. takové, kde podmínkou plnění ze strany banky oprávněnému je předložení stanovených dokumentů oprávněným bance. Aktuální znění Jednotných pravidel bylo vydáno pod názvem UCP 600 (oficiální název zní: „*ICC Uniform Customs and Practise for Documentary Credits - 2007 Revision - ICC Publication No. 600*“¹²⁶, a obsahuje zatím poslední úpravu Jednotných pravidel a zvyklostí. UCP 600 pokrývají jak základní problémy související s realizací transakce, tak i propojení jednotlivých smluvních vztahů v rámci ní vznikajících.¹²⁷

Prvopočátky dokumentárních akreditivů sahají až do 15. či 16. století, do dnešní podoby se vyvinuly v průběhu 19. století v Anglii. Ačkoli se tedy používají již dlouhou dobu, k celosvětové unifikaci docházelo pomalu. Zpočátku se jednalo o pokusy vytvořit mezinárodní pravidla, a to asi ve 20. letech 20. století. Ve 30. letech vytvořila MOK již zmiňované „*Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy*“. Tato však nebyla bankami přijata tak, jak se očekávalo. Používala se především v kontinentální Evropě, u anglických bank se jejich užití neujalo. K očekávanému vlivu na bankovní praxi došlo až v 60. letech na základě revize z roku 1962, další revize poté následovaly. Stejně jako i jiné sjednocené dokumenty, i tato jednotná pravidla jsou mnohdy problematická co se jejich výkladu týče. Z tohoto důvodu vydává ICC stanoviska k interpretaci termínů tam obsažených. Současně, i když existují překlady pravidel, je anglická verze rozhodující.¹²⁸

---

¹²⁶ Zdroj: webové stránky www.icc-cr.cz

¹²⁷ Marek, K., Žváčková, L. *Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla*. Praha: ASPI 2008.

¹²⁸ *Tamtéž*.

Obsahem UCP 600 je 39 článků. Upravují jejich aplikaci, definice pojmů, formu a oznámení, vztahy mezi bankami, závaznost a odpovědnost, pravidla pro zkoumání dokumentů a jejich náležitosti. Smluvní strany si mohou dohodnout, že akreditivní operace se bude řídit Jednotnými zvyklostmi a pravidly (UCP 600), nicméně jejich zahrnutí nevykloučí možnost aplikace ustanovení rozhodného národního práva věcně a místně příslušnými soudy. Závaznými se UCP 600 – podobně jako u Jednotných pravidel pro inkasa – stávají v momentě, kdy na ně smluvní strany odkáží v samotném dokumentárním akreditivu. Aby se předešlo případným sporům, je vhodné uvést, kterou revizi konkrétně mají strany namysli.¹²⁹

3.4.3. Specifikace dokumentárního akreditivu

§ 689 ObZ stanoví, že *při dokumentárním akreditivu je banka povinna poskytnout oprávněnému plnění, jestliže bance jsou řádně předloženy během platnosti akreditivu dokumenty určené v akreditivní listině.*

Uvedené ustanovení § 689 ObZ (společně s § 690 ObZ, viz dále) představuje tedy speciální úpravu jednoho z druhů akreditivů, který již byl zmíněn výše, a to akreditivu dokumentárního. To, že akreditivní podmínky spočívají v předložení určených dokumentů bance, je pojmovým znakem tohoto typu akreditivu. To, že dokumenty musí být předloženy „řádně“ znamená, že k tomu, aby mohla banka plnit, je zapotřebí, aby byly dokumenty plně v souladu s akreditivními podmínkami, což banka ověřuje. Dokumenty musí předloženy ve lhůtě, kterou akreditiv určí. Určení lhůty, resp. času pro předložení, je podstatnou částí smlouvy o otevření akreditivu a musí být také obsaženo v akreditivní listině (683 odst. 1 ObZ¹³⁰). Zákon sice obsah oznámení o otevření akreditivu neobsahuje, avšak i v případě tohoto dokumentu bude nutné, aby dobu platnosti akreditivu obsahoval, jinak by mohla oprávněnému vzniknout škoda, za níž by odpovídala oznamující banka. Ačkoli zákon dokumentární akreditiv upravuje, není již v textu zákona konkretizováno plnění, ke kterému je banka zavázána. Bude to

---

¹²⁹ Marek, K., Žváčková, L. *Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla*. Praha: ASPI 2008.

¹³⁰ „Banka v souladu se smlouvou písemně sdělí oprávněnému, že v jeho prospěch otvírá akreditiv, a oznámí mu jeho obsah. V akreditivní listině musí být určeno plnění, ke kterému se banka zavazuje, doba platnosti akreditivu a akreditivní podmínky, jež má oprávněný v této době splnit k tomu, aby se mohl domáhat plnění vůči bance“

jistě peněžité plnění, avšak kromě něj to může být také akceptace a proplacení směnky nebo v odkupu (negociaci) směnky, kterou vystavil beneficiant na příkazce.¹³¹

Jednotné zvyklosti a pravidla upravují tento aspekt dokumentárního akreditivu – na rozdíl od obchodního zákoníku - poměrně podrobně: banka může ze svého závazku buď honorovat, nebo negociovat:

Čl. 2 Jednotných pravidel a zvyklostí uvádí:

„*Honorovat znamená:*

- *zaplatit na viděnou, jestliže je akreditiv použitelný platbou na viděnou*
- *vzít na sebe závazek k odložené platbě a zaplatit při splatnosti, jestliže je akreditiv použitelný odloženou platbou*
- *akceptovat cizí směnku (tratu), vystavenou beneficiantem a zaplatit při splatnosti, jestliže je akreditiv použitelný akceptací.*

Negociace je koupě trat jmenovanou bankou (vystavených na jinou banku než tuto jmenovanou banku) a /nebo dokumentů v rámci vyhovující prezentace¹³² poskytnutím platby nebo závazku poskytnout platbu beneficiantovi dříve, nebo nejpozději v bankovní den¹³³, kdy má tato jmenovaná banka obdržet hojení..“

Naše úprava je tedy ve srovnání s Jednotnými zvyklostmi a pravidly podstatně abstraktnější.¹³⁴

3.4.4. Povinnosti banky a odpovědnost za škodu

Ustanovení § 690 ObZ k dokumentárnímu akreditivu dále uvádí: *(1) Banka je povinna přezkoumat s odbornou péčí vzájemnou souvislost předložených dokumentů a zda jejich obsah zjevně odpovídá podmínkám stanoveným v akreditivní listině. (2) Banka dále odpovídá za škodu způsobenou příkazci ztrátou, zničením nebo poškozením dokumentů převzatých od oprávněného, ledaže tuto škodu nemohla odvrátit ani při vynaložení odborné péče.*

---

¹³¹ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl. Praha: Linde 1999. Str. 488 – 489.

¹³² „Prezentace znamená buď předání dokumentů pod akreditivem vystavující bance nebo jmenované bance nebo dokumenty takto předané.“ ICC Česká republika. Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy. UCP 600. Revize 2007. ICC Česká republika. Mezinárodní obchodní komora. Celosvětová obchodní organizace: 2007. Čl. 2.

¹³³ „Bankovní den je den, kdy je banka běžně otevřena v místě, kde má být proveden příslušný úkon, na který se vztahují tato pravidla.“ ICC Česká republika. Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy. UCP 600. Revize 2007. ICC Česká republika. Mezinárodní obchodní komora. Celosvětová obchodní organizace: 2007. Čl. 2.

¹³⁴ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl. Praha: Linde 1999. Str. 489.

V rámci dokumentárního akreditivu má banka dva okruhy povinností: Před poskytnutím plnění je to povinnost dokumenty řádně přezkoumat, po poskytnutí plnění je to povinnost je řádně opatrovat.¹³⁵ Povinnosti banky (banky potvrzující nebo vystavující, popř. jiné banky, která je zmocněna k plnění) jsou v obchodním zákoníku upraveny jen ve své podstatě. Ta spočívá v tom, že banka zkoumá požadované dokumenty jen z formálního hlediska, tedy srovnává obsah dokumentů předložených s podmínkami uvedenými v akreditivní listině a z hlediska jejich vzájemné souvislosti. Banka není oprávněna zkoumat obsah listin se skutečně poskytnutým plněním. Do povinností banky není zahrnuto přezkoumávání pravosti a zda skutečně odpovídají skutečnosti, s výjimkou vad zjevných a odhalitelných při odborné péči.¹³⁶ Banka proto nebude odpovědná v případě, kdy sice obsah konkrétního dokumentu nebude souhlasit se skutečností, pokud lze toto zjistit pouze zjevným přezkoumáním dokumentů při současném vynaložení odborné péče.¹³⁷ Tento aspekt dokumentárního akreditivu je vyjádřením principu abstraktnosti a samostatnosti povahy závazku z akreditivu.¹³⁸ Oprávněný musí bance předložit všechny dokumenty, předepsané akreditivní listinou. Beneficiet nemá povinnost předkládat jiné dokumenty a banka také žádné jiné požadovat nebude. Banka dále přihlíží jen k těm uvedeným podmínkám, které jsou z určených a předložených dokumentů ověřitelné.¹³⁹

UCP 600 obsahují vcelku podrobný postup přezkoumávání dokumentů v článku 14, jehož název je „*standard pro přezkoumání dokumentů*“. Jmenovaná banka¹⁴⁰, která jedná na základě svého jmenování, popř. potvrzující nebo vystavující banka musí přezkoumat prezentaci, zda se jeví vyhovující. Uvedené banky mají maximálně pět bankovních dnů následujících po dni prezentace, aby zjistily, zda ta odpovídajícím způsobem vyhovuje. Lhůta se nezkracuje ani není ovlivněna tím, že dnem následujícím po předložení dokumentů je den, který je pro jejich předložení posledním, nebo den uplynutí platnosti akreditivu. Jednotné zvyklosti a pravidla dále stanoví, že prezentace,

---

¹³⁵ Kovařík v Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: *Obchodní zákoník. Komentář. Praha: Linde 2006. Str. 1454.*

¹³⁶ Stanislav Plíva v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004. Str. 1357.*

¹³⁷ Dědič, J. a kol. *Obchodní zákoník – komentář IV. Praha: Polygon 2002. Str. 3711.*

¹³⁸ Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl. Praha: Linde 1999. Str. 489.*

¹³⁹ Stanislav Plíva v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004. Str. 1357.*

¹⁴⁰ „Může se jednat o banku vystavující nebo potvrzující, popř. o jinou banku zmocněnou k poskytnutí plnění, kterou Jednotná pravidla nazývají jmenovanou bankou – nominated bank.“ Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl. Praha: Linde 1999. Str. 489.*

kteřá obsahuje minimálně jeden originální dopravní dokument podléhající ustanovením UCP 600 musí být učiněna oprávněným nebo jeho jménem nejpozději 21. kalendářní den po odeslání zboží, zároveň však ne později než v den uplynutí platnosti akreditivu. Popis zboží, služeb nebo jiných úkonů v předepsaných listinách (kromě obchodní faktury), může být uveden obecně, pokud to není v rozporu s popisem uvedeným v akreditivu. Pokud oprávněný předloží dokument, který není akreditivem požadován, nebude k němu přihlíženo. Jestliže dokumentární akreditiv stanoví podmínku, k jejímuž ověření není předepsán dokument, banka k této podmínce nepřihlíží. Požadovaný dokument může obsahovat datum dřívější než datum vystavení akreditivu, nikoli však pozdější než je datum stanovení prezentace. Adresy beneficianta a příkazce, pokud jsou uvedeny na dokumentech, nemusí být shodné s těmi uvedenými v akreditivu nebo v jakémkoli jiném předepsaném dokumentu, ale musí být v rámci stejné země. Ke kontaktním údajům uvedeným jako součást adresy zmíněných osob se nepřihlíží. Avšak pokud jsou adresa a kontaktní údaje těchto osob uvedeny v souvislosti s dopravními dokumenty uvedenými v konkrétních článcích UCP 600 jako součást údajů o tom, kdo zboží přijímá nebo o tom, komu má dát dopravce zprávu poté, co zásilka dorazí na místo určení, musí být adresa i kontaktní údaje shodné s těmi, které jsou uvedeny v akreditivu. Odesílatel zboží, který je uveden ve kterémkoli z předkládaných dokumentů, nemusí být zároveň oprávněným z akreditivu. Dopravní dokument může být vystaven jakoukoli osobou odlišnou od dopravce, vlastníka, nájemce, a to za podmínky, že dokument splňuje požadavky konkrétních článků Jednotných zvyklostí a pravidel.¹⁴¹

Ustanovení § 690 odst. 2 ObZ obsahuje zvláštní úpravu odpovědnosti za škodu. Je třeba upozornit na to, že odpovědnost banky se týká nejen škody vzniklé příkazci ztrátou, zničením nebo poškozením dokumentů, ale i škody vzniklé jako důsledek uvedeného nežádoucího přístupu banky.¹⁴² V porovnání s § 688 ObZ je tu jasně vyjádřeno, že jde o škodu způsobenou příkazci a oprávněným k náhradě škody zde bude poškozený, tedy právě příkazce. Je to objektivní odpovědnost s možností liberace, ve

---

¹⁴¹ ICC Česká republika. *Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy. UCP 600. Revize 2007.* ICC Česká republika. *Mezinárodní obchodní komora. Celosvětová obchodní organizace: 2007.* Str.28.

¹⁴² Dědič, J. a kol.. *Obchodní zákoník – komentář IV.* Praha: Polygon 2002. Str. 3712.

druhém odstavci je liberační důvod formulován. Proto se zde neuplatní § 374 ObZ,¹⁴³, protože má před ním přednost řečená úprava dokumentárního akreditivu. Aby se banka mohla odpovědnosti zprostit, musela by prokázat, že škodě nebylo možno zabránit ani při vynaložení odborné péče. Subjektem, který bude odpovídat, je vystavující nebo potvrzující banka. Jiná banka by odpovídala podle § 375 ObZ^{144, 145}. Odbornou péčí se zde zejména rozumí, že banka je povinna mít o požadovaných dokumentech potřebné znalosti a schopnosti k jejich prověření. Odborná péče mimo uvedené zahrnuje také pečlivost. Pokud banka při prověření dokumentů nesplní řádně své povinnosti, sankcí za toto nesplnění je pak to, že příkazce bance poskytnuté plnění nenahradí.¹⁴⁶

Ačkoli zákonodárce úpravu mnohých otázek, kterými se zabývají Jednotné zvyklosti a pravidla neobsahuje, pokud jde o odpovědnost banky za škodu, je ustanovení § 690 odst. 2 ObZ přísnější. Užití Jednotných zvyklostí a pravidel by mohlo být založeno jen odkazem na § 264 ObZ¹⁴⁷. Takový odkaz by musel být obsažen ve smlouvě o akreditivu mezi příkazcem a bankou a měl by být uveden také v akreditivní listině, aby o něm byl řádně informován i oprávněný.¹⁴⁸

V souvislosti s výše uvedeným judikoval Nejvyšší soud, že k **nesplnění** podmínek z dokumentárního akreditivu patří především situace, kdy náložní listy vydá jiná osoba než jaká je uvedena v akreditivní listině, dále v případě, kdy se liší označení

---

¹⁴³ „ Za okolnosti vylučující odpovědnost se považuje překážka, jež nastala nezávisle na vůli povinné strany a brání jí ve splnění její povinnosti, jestliže nelze rozumně předpokládat, že by povinná strana tuto překážku nebo její následky odvrátila nebo překonala, a dále, že by v době vzniku závazku tuto překážku předvidala.

Odpovědnost nevylučuje překážka, která vznikla teprve v době, kdy povinná strana byla v prodlení s plněním své povinnosti, nebo vznikla z jejich hospodářských poměrů.

Účinky vylučující odpovědnost jsou omezeny pouze na dobu, dokud trvá překážka, s níž jsou tyto účinky spojeny.“

¹⁴⁴ „Bylo – li porušení povinností ze závazkového vztahu způsobeno třetí osobou, které povinná strana svěřila plnění své povinnosti, je u povinné strany vyloučena odpovědnost jen v případě, kdy je u ní vyloučena odpovědnost podle § 374 (viz předchozí poznámka pod čarou) a třetí osoba by rovněž podle tohoto ustanovení nebyla odpovědnou, kdyby oprávněné straně byla přímo zavázána místo povinné strany.“

¹⁴⁵ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl. Praha: Linde 1999. Str. 490 – 491.

¹⁴⁶ Kovařík v Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y.: Obchodní zákoník. Komentář. Praha: Linde 2006. Str. 1454.

¹⁴⁷ „Při určení práv a povinností ze závazkového vztahu se přihlíží i k obchodním zvyklostem zachovávaným obecně v příslušném obchodním odvětví, pokud nejsou v rozporu s obsahem smlouvy nebo se zákonem. Obchodní zvyklosti, ke kterým se má přihlížet podle smlouvy, se použijí před těmi ustanoveními tohoto zákona, jež nemají donucující povahu.“

¹⁴⁸ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl. Praha: Linde 1999. Str. 491.

zboží a případ, kdy jsou místo duplikátů náložných listů předloženy originály. Za všech těchto podmínek je třeba jednání oprávněného z akreditivu chápat jako nesplnění akreditivních podmínek a banka je tedy nejen oprávněna, nýbrž také povinna ve prospěch prodávajícího neplnit. [BECK on – line, Nejvyšší soud ČSR, Rv I 1804/23, (Vážný 3863/1924 civ.)]

3.5. Úprava jiných typů akreditivů dle obchodního zákoníku

Posledním ustanovením obchodního zákoníku ohledně akreditivů je § 691 ObZ, který říká, že *ustanovení § 689 a 690 platí přiměřeně i na akreditivy, podle nichž se lze domáhat plnění při splnění jiných podmínek, než je předložení dokumentů.*

Již bylo zmíněno, že ustanovení § 682 – 688 se týká akreditivu, který je upraven jako obecný, § 689 a § 690 se věnují akreditivu dokumentárnímu. Povinnost předložit určitou listinu se může vyskytnout i v souvislosti s jiným typem akreditivu, než je právě akreditiv dokumentární. Banka bude listinu v daném případě zkoumat dle stejných hledisek, jako by šlo o dokumentární akreditiv, ačkoli tomu tak ve skutečnosti nebude. Obdobný by byl i postup týkající se náhrady škody.¹⁴⁹

3.6. Další možná dělení akreditivů

V literatuře lze nalézt různé způsoby členění akreditivu. Dle úpravy obsažené v obchodním zákoníku se akreditiv člení na obecný (běžný) a dokumentární podle podmínek vyplývajících z akreditivní listiny. Vedle zmíněných druhů akreditivů se v praxi objevují i tzv. osobní akreditivy. Banka je v tomto případě povinna poskytnout plnění osobě oprávněné, a to v určité výši nebo až do určité stanovené výše a dané doby. Podmínkou plnění z akreditivní smlouvy je prokázání totožnosti osoby oprávněné v době, která je pro plnění z akreditivu stanovena. V praxi se hojně využívají v situacích, kdy osoba cestující do zahraničí je namísto hotovosti vybavena právem na plnění z akreditivu.¹⁵⁰

Dále můžeme akreditivy členit na odvolatelné a neodvolatelné, zda lze již vystavený akreditiv změnit či zrušit bez souhlasu oprávněného.

---

¹⁴⁹ Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl. Praha: Linde 1999. Str. 494.*

¹⁵⁰ Liška, P. *Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu. Právní rozhledy 4/2008. 16. ročník. Str. 120.*

Výčet následujících typů akreditivů není možno chápat jako „další typy“ akreditivů, jak je chápe § 691 ObZ, nýbrž jako určité „podtypy“ akreditivu obecného či dokumentárního, a to v závislosti na konkrétních podmínkách bankovního obchodu.

Back/ to/ back akreditiv: akreditiv vystavený na základě jiného akreditivu. Beneficiant prvního akreditivu je zároveň příkazcem akreditivu druhého. Prostředky plynoucí z prvního akreditivu slouží k financování zprostředkovatele, který dodává zboží pod prvním akreditivem konečnému importérovi, a toto zboží pak sám jako importér získává v rámci druhého akreditivu.¹⁵¹ Nejde zde tedy – jak by se na první pohled mohlo zdát – o potvrzený akreditiv, ale o dva samostatné akreditivy, které na sebe navazují.¹⁵²

Potvrzený akreditiv: podstatou tohoto druhu akreditivu je, že banka (potvrzující, korespondenční banka), připojí svůj neodvolatelný závazek k závazku, který přijala vystavující banka. Potvrzující banka se tak neodvolatelně zavazuje, že zaplatí exportérovi (prodejci) proti předložení stanovených dokumentů. Tímto je potvrzující banka zavázána stejným způsobem a ve stejném rozsahu, jako banka vystavující.¹⁵³

Akreditiv na viděnou: tento akreditiv musí být zaplacen okamžitě (na viděnou) na rozdíl od jiných typů akreditivů, které musí být zaplacen až po uplynutí určité doby po předložení dokumentů.¹⁵⁴

Revolvingový akreditiv: tzv. obnovující se akreditiv. Část akreditivu, která se nevyužije, je kumulativní, a to v případě tzv. revolvingového akreditivu kumulativního, který umožňuje nedočerpanou částku z jednoho období převést a dále čerpat v období následujícím.¹⁵⁵ Na tomto typu akreditivu se lze dohodnout v případě dlouhodobě existujících obchodních vztahů, jejichž předmětem jsou například opakující se dodávky zboží. Může jít o dohodu o poskytnutí akreditivu na určitou maximální sumu, která se bude v dohodnutých intervalech obnovovat. Výhodou tohoto typu je snížení počtu administrativních úkonů.¹⁵⁶

---

¹⁵¹ Liška, P. *Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu. Právní rozhledy 4/2008. 16. ročník. Str. 120.*

¹⁵² Zdeněk Kovařík v Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y.: *Obchodní zákoník. Komentář. Praha: Linde 2006. Str. 1445.*

¹⁵³ Rozehnalová, N. *Právo mezinárodního obchodu. Praha: ASPI 2006. Str. 450*

¹⁵⁴ *Tamtéž.*

¹⁵⁵ Marek, K. *Smlouva o otevření akreditivu. Právní rozhledy. 1998, č. 7.*

¹⁵⁶ Rozehnalová, N. *Právo mezinárodního obchodu. Praha: ASPI 2006. Str. 450*

Převoditelný dokumentární akreditiv: v případě tohoto typu akreditivu jde o to, že příkazce vystaví dokumentární akreditiv ve prospěch beneficianta, a ten jej poté převede nebo rozdělí na více dokumentárních akreditivů, které poté dál převede na své obchodní partnery, popř. subdodavatele (při velkých zakázkách, jejichž předmětem je např. rozsáhlá výstavba). Jedná se zde o poměrně složité operace.¹⁵⁷

Akreditiv s červenou doložkou: v tomto případě se jedná o situaci, kdy na žádost dodavatele proběhne částečná platba za zboží předem. Výplata se uskuteční na základě předložení určitých předběžných dokumentů.¹⁵⁸

Akreditiv se zelenou doložkou: na základě tohoto akreditivu má být zboží skladováno na jméno vystavující banky až do doby, než je zapláceno a touto bankou kupujícímu postoupeno.¹⁵⁹

Remboursní akreditiv: zde na místo placení akceptuje banka na základě příkazu příkazující banky směnku na ni vystavenou beneficiantem.¹⁶⁰

Stand – by akreditiv¹⁶¹: ačkoli akreditiv sám o sobě není nástrojem zajištění, akreditiv tohoto typu lze užít jako prostředek zajištění, plní v podstatě funkci bankovní záruky.¹⁶² Oprávněný může požádat o výplatu určité částky v akreditivu uvedené až tehdy, kdy povinný nesplní určené povinnosti. Tento typ se nemusí nutně vázat k peněžitým závazkům. Může sloužit i pro dodržení kvality zboží nebo pro samotnou realizaci dodávky.¹⁶³ Tento typ akreditivu plní stejnou funkci jako bankovní záruky v případech, kdy některé státy bankám poskytování bankovních záruk neumožňují.¹⁶⁴

Permanentní akreditiv: tento typ akreditivu obsahuje několik závazků banky, na základě nichž má banka plnit, a to za stejných akreditivních podmínek, ale v různých časových obdobích.¹⁶⁵

---

¹⁵⁷ Marek, K. *Smlouva o otevření akreditivu. Právní rozhledy. 1998, č. 7*

¹⁵⁸ Tento typ akreditivu byl vyvinut pro australský trh s vlnou. Umožnil farmářům platit za práci, i když zboží ještě nebylo naloděno. Zbývající část sumy potom byla zaplácena proti předložení dalších dohodnutých dokumentů. Rozehnalová, N. *Právo mezinárodního obchodu. Praha: ASPI 2006. Str. 450*

¹⁵⁹ *Tamtéž.*

¹⁶⁰ *Tamtéž.*

¹⁶¹ Stand – by akreditiv se v současnosti využívá především v anglo – americké oblasti, důvodem byly časté problémy amerických bank s vystavením bankovní záruky.

¹⁶² Zdeněk Kovařík v Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: *Obchodní zákoník. Komentář. Praha: Linde 2006. Str. 1443.*

¹⁶³ Rozehnalová, N. *Právo mezinárodního obchodu. Praha. ASPI 2006. Str. 453*

¹⁶⁴ Zdeněk Kovařík v Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: *Obchodní zákoník. Komentář. Praha: Linde 2006. Str. 1443 - 1444.*

¹⁶⁵ Marek, K. *Smlouva o otevření akreditivu. Právní rozhledy. 1998, č. 7*

Dalším dělením akreditivu je dělení dle splatnosti. Na základě tohoto rozeznáváme obvykle:

- hotovostní akreditivy: takové, kdy je částka vyplácena ihned po předložení dokumentů
- úvěrové akreditivy: takové, kdy je částka vyplácena až po určité době po předložení dokumentů, přičemž tato doba je uvedena v akreditivu. Kupující zde tedy získává úvěr, který je kryt akreditivním závazkem banky
- kombinované akreditivy: takové, kdy je část sumy proplacena ihned a část až po určité době¹⁶⁶

---

¹⁶⁶ Rozehnalová, N. *Právo mezinárodního obchodu. Praha. ASPI 2006. Str. 451*

4. SMLOUVA O INKASU

4.1. **Obecný výklad ke smlouvě o inkasu**

Smlouva o inkasu patří mezi tzv. bankovní obchody. Toto určuje ustanovení § 692 ObZ, které stanoví, že účastníkem smlouvy o inkasu je banka. Tento typ smlouvy lze také na základě zákona využít přiměřeně využít ve vztahu ke smlouvě zasilatelské a smlouvě o přepravě věci. Inkaso je institutem obchodního práva, lze jej využít jak v domácím, tak i v zahraničním obchodním styku. Jeho podstatou je obstarání určité záležitosti, která spočívá v přijetí plnění od dlužníka za účelem splnění pohledávky nebo v jiném inkasním úkonu (například převzetí cenných papírů). Uvedený institut je třeba odlišit od určitého typu platebního nástroje v rámci platebního styku, a tím je příkaz k inkasu. Příkaz k inkasu zadává bance ten, v jehož prospěch má být plněno. Obsahem příkazu k inkasu je příkaz této osoby bance, aby zajistila převod peněžních prostředků, a to ve prospěch účtu příkazce inkasa a k tíži účtu osoby, která je povinná plnit. Situace, kdy je tento platební instrument využíván nejčastěji jsou ty, ve kterých věřitel poskytuje dlužníkovi plnění neměnného druhu (poskytování ubytovacích služeb, poskytování telekomunikačních služeb), pouze se mění výše částky, kterou je osoba povinná za tyto služby povinná zaplatit. Právo provést inkaso je tedy převedeno z plátce (osoby povinné) na poskytovatele plnění a ten je pak převede na banku, která inkaso fakticky provede. Výše inkasované částky může být stanovena limitem nebo ji lze sjednat do neomezené výše. V smluveném termínu poté banka věřitele předá bance dlužníka příkaz k inkasu, konkrétní částku strhne banka dlužníku z jeho účtu a tyto prostředky jsou poté převedeny na účet věřitele.¹⁶⁷

Předmětem závazku banky u inkasa, jak jej definují §§ 692 – 699 ObZ je však obstarání záležitosti. To může spočívat v přijetí peněžní pohledávky od určitého dlužníka. V tomto případě spočívá závazek banky v uplatnění pohledávky věřitele (= příkazce) u dlužníka, její inkasování a předání příkazci. Nebo může závazek banky obsahovat povinnost obstarat jiný inkasní úkon. Tento však ObZ nijak nespecifikuje.

---

¹⁶⁷Petr Liška v *Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám*. Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, str. 181-184.

Pouze z § 694 lze usuzovat, že se tento jiný inkasní úkon bude týkat cenných papírů. V praxi to je zejména akceptace cizí směnky nebo vydání vlastní směnky, předání šeku. Obsahem závazku banky je vyvíjet činnost směřující k obstarání určité záležitosti. Banka tedy nenese odpovědnost za to, že vinou dlužníka nebude možno inkaso provést. Příkazce nemůže po bance požadovat, aby plnila za dlužníka, popř. učinila jiný inkasní úkon.¹⁶⁸

4.2. Právní úprava smlouvy o inkasu

4.2.1. Obecně k právní úpravě smlouvy o inkasu

Primárně upravuje smlouvu o inkasu obchodní zákoník, a to v §§ 692 - 699. §§ 692 – 696 jsou věnovány úpravě inkasa „běžného“, tedy takového inkasa, ve kterém se banka zavazuje obstarat pro příkazce inkasa přijetí plnění určité pohledávky. §§ 697 – 678 ObZ se poté věnují bankovnímu dokumentárnímu inkasu, kdy je povinnost banky zákonem definována jako závazek vydat třetí osobě určité dokumenty. § 699 se poté věnuje podpůrnému užití smlouvy mandátní. Kromě obchodního zákoníku se však inkasu věnují i tzv. Jednotná pravidla pro inkasa (*Uniform Rules for Collections – URC 522*, dále také jen „Jednotná pravidla“), o nichž bude pojednáno níže. Stejně jako u smlouvy o akreditivu, i v případě smlouvy o inkasu se zde subsidiárně užijí ustanovení mandátní smlouvy (banka vystupuje opět v postavení mandátáře – osoby, která se řídí pokyny mandanta = příkazce inkasa).¹⁶⁹

4.2.2. Jednotná pravidla pro inkasa

Jak již bylo zmíněno, ustanoveními obchodního zákoníku o smlouvě o inkasu se však jeho právní úprava nevyčerpává. Dalším pramenem jsou tzv. Jednotná pravidla pro inkasa vydávaná mezinárodní obchodní komorou (*International Chamber of Commerce – ICC*) v Paříži. Mezinárodní obchodní komora nedisponuje tzv. nařizovací pravomocí, proto zvyklosti a pravidla, která vydává, nejsou pro strany smluv přímo závazná a ani nepředstavují závazek pro smluvní státy, aby je tyto ratifikovaly jako mezinárodní smlouvu. Pokud se jednotlivé banky rozhodnou aplikovat tato pravidla, stačí pouhé

---

¹⁶⁸ *Tamtéž, str. 184-185*

¹⁶⁹ *Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl. Praha: Linde 1999 Str. 497.*

sdělení tohoto záměru, přičemž není potřeba jakéhokoli dalšího formalizovaného postupu, banky je pak aplikují ve své bankovní praxi. Pravidla MOK jsou v podstatě písemně zachycené zvyklosti určitého oboru. Závazná se stávají až v okamžiku, kdy se na ně smluvní strany ve smlouvě odvolají.¹⁷⁰

Inkasní pravidla byla vydána poprvé v roce 1956 pod názvem „*Jednotná pravidla pro inkaso obchodního dokumentu*“. Revidována byla v roce 1967 a tato revize vstoupila v platnost 1.1.1968. Další revize se uskutečnila s účinností od 1.1.1979. Název byl změněn na *Jednotná pravidla pro inkasa*“. Důvodem změny tohoto druhu byla skutečnost, že předmětem pravidel této verze nebyly jen dokumenty obchodního, ale také finančního charakteru. Poslední revize je účinná od 1.1.1996. Do konce roku 1991 byly inkaso a dokumentární inkaso upraveny v zákoníku mezinárodního obchodu, na rozdíl od současné úpravy, pouze pro mezinárodní obchodní styk. V současné době nastoupil na jeho místo obchodní zákoník, který inkaso upravuje v § 692 – 699.¹⁷¹

Obsah jednotných pravidel pro inkasa:

- A. Všeobecná ustanovení a definice:
- B. Forma a struktura inkasa:
- C. Forma předložení (prezentace):
- D. Ručení a odpovědnost:
- E. Placení:
- F. Úroky, inkasní odměny a výlohy
- G. Jiná ustanovení¹⁷²

Poslední revize byla vydána v roce 1995 pod názvem URC (Uniform Rules for Collections) 522. Uvedená pravidla jsou však chápána jako písemně formulované obchodní zvyklosti. Pokud smlouva o inkasu stanoví, že se má přihlížet k Jednotným pravidlům pro inkasa, použijí se tyto obchodní zvyklosti před těmi ustanoveními zákona, která nemají donucující povahu. Vzhledem k dispozitivnosti úpravy smlouvy o inkasu si lze představit situaci, kdy odkazem na tyto zvyklosti bude veškerá úprava

---

¹⁷⁰ Marek, K., Žváčková, L. *Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla*. Praha: ASPI 2008.282 str.

¹⁷¹ *Tamtéž*.

¹⁷² *Tamtéž*.

obchodního zákoníku (až na § 692) vyloučena. V souvislosti se závazkovými vztahy se pak jednotná pravidla uplatní v rozsahu stanoveném § 730 ObZ.¹⁷³ Jednotná pravidla nepoužívají v souvislosti s inkasem pojem „smlouva“. To však neznamená, že by nemělo jít o smluvní vztah, Jednotná pravidla se zde spíše zaměřují na obsahovou než formální stránku věci.¹⁷⁴

4.3. Běžné inkaso

4.3.1. Podstatné části smlouvy o inkasu

Ustanovení § 692 ObZ stanoví, že *smlouvou o inkasu se zavazuje banka obstarat pro příkazce přijetí plnění určité peněžní pohledávky od určitého dlužníka nebo obstarat jiný inkasní úkon.*

Předmětem činnosti banky je činnost obstaravatelská, smlouva o inkasu je tedy zvláštním typem smlouvy mandátní, kde banka vystupuje jako mandatář a příkazce inkasa jako mandant (viz následující výklad). Smlouva o inkasu předpokládá pouze obstaravatelskou činnost banky (nikoli i povinnost plnit), čímž se liší od akreditivu nebo od bankovní záruky.¹⁷⁵

S výjimkou § 692 ObZ se mohou strany dohodou odchýlit od ustanovení upravujících smlouvu o inkasu, úprava je tedy převážně dispozitivní. Smlouva o inkasu je tzv. absolutním obchodem, příkazce inkasa může dát tedy pokyn bance k obstarání i těch pohledávek, které nemají obchodněprávní povahu.¹⁷⁶ Aktuální úprava sice nenazývá inkaso „bankovním inkasem“, nicméně i přesto je smlouva o inkasu bankovním obchodem. Uvedené základní ustanovení určuje podstatné náležitosti smlouvy, tzn. takové, na kterých se strany musí dohodnout, aby ke vzniku smlouvy o inkasu vůbec došlo. § 692 obsahuje tedy úpravu podstatných částí smlouvy. Od tohoto ustanovení jako od jediného, které se týká inkasa, se strany nemohou odchýlit. Dané

---

¹⁷³ „Podle § 264 se přihlédne k obchodním zvyklostem obecně zachovávaným v mezinárodním obchodě v příslušném obchodním odvětví.“

¹⁷⁴ Petr Liška v *Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám*. Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, Str. 183.

¹⁷⁵ Dědič, J. a kol.. *Obchodní zákoník – komentář IV*. Praha: Polygon 2002. Str. 3713.

¹⁷⁶ Zdeněk Kovařík v *Kobliha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: Obchodní zákoník. Komentář*. Praha: Linde 2006. Str. 1456.

ustanovení upravuje smlouvu o inkasu obecně a na rozdíl od Jednotných pravidel se neomezuje jen na inkasa dokumentární.¹⁷⁷

Podstatnými částmi smlouvy je určení:

1. příkazce: příkazce musí být jasně určen, jelikož je jednou ze stran smlouvy,. Příkazcem může být jak podnikatelský i nepodnikatelský subjekt. V případě účasti nepodnikatelského subjektu tedy bude třeba aplikovat úpravu uvedenou v ustanovení § 262 odst. 4 ObZ (viz výklad kapitoly 1.2 Obchodní závazkové vztahy).¹⁷⁸
2. banky: na základě ustanovení zákona o bankách je banka oprávněna k obstarávání inkasa jen tehdy, kdy povolení k této činnosti obsahuje její bankovní licence. Ne každá banka je tedy oprávněna obstarávání inkas provádět.¹⁷⁹
3. pohledávky, kterou má banka obstarat: věřitelova pohledávka, kterou má banka obstarat, musí být přesně vymezena, a to především určením dlužníka, důvodu a výše pohledávky. Obsah pohledávky, která vznikla mezi příkazcem a dlužníkem musí být specifikována natolik přesně, aby byla banka schopna inkaso bezchybně provést. Na základě příkazu k inkasu vstupuje banka na místo věřitele. Má však jen tolik práv a povinností, kolik jí bylo přiznáno konkrétní smlouvou o inkasu, resp. které plynou z právní úpravy.¹⁸⁰
4. dlužníka pohledávky: i osoba dlužníka musí být označena dostatečně přesně a určitě, aby byla banka schopna obstarat pro věřitele danou záležitost včas a bez dalších nákladů. Pokud by věřitel dlužníka dostatečně určitě neoznačil, bude to banka, která podnikne příslušné kroky k tomu, aby pochyby ohledně osoby dlužníka byly odstraněny. Pak ovšem musí věřitel počítat s navýšením nákladů na obstarání inkasa včetně prodloužení smluveném doby, za kterou se uvedené inkaso mělo obstarat.¹⁸¹

---

¹⁷⁷ Petr Liška v *Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám*. Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, Str. 181.

¹⁷⁸ Petr Liška v *Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám*. Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, Str. 186.

¹⁷⁹ *Tamtéž*.

¹⁸⁰ *Tamtéž*.

¹⁸¹ Petr Liška v *Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám*. Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, Str. 187.

5. jiného inkasního úkonu: pokud půjde o jiný inkasní úkon, než je obstarání plnění z pohledávky, i tento musí být věřitelem dostatečně přesně specifikován (může jít např. o převzetí směnky nebo šeku od povinného nebo požadavek podpisu povinného na směnce¹⁸²). Dále zde musí existovat zmocnění, které udělí věřitel bance za účelem provádění s tímto souvisejících nezbytných úkonů.¹⁸³

Jak vyplývá z předchozího výkladu, i v rámci smlouvy o inkasu se požaduje bezpodmínečná a jasná identifikace účastníků. Co se identifikace banky týče, bylo již uvedeno v předchozím výkladu v souvislosti s kapitolou 2 - Bankovní obchody. Vzhledem k absenci zákonného požadavku písemné formy smlouvy o inkasu bude složitější zjistit, zda listiny a další (ústní) ujednání tvoří smlouvu s uvedenými náležitostmi.¹⁸⁴

Pro smlouvu o inkasu tedy obchodní zákoník nepožaduje písemnou formu, stejně ani Jednotná pravidla požadavek písemné formy neobsahují. Smlouva tedy může být uzavřena i ústně, v praxi se však uzavírání smlouva dle obchodního zákoníku děje tak, že příkazce inkasa podává návrh na uzavření smlouvy prostřednictvím vyplněného formuláře (tedy písemně) a banka tento návrh smlouvy akceptuje konkludentním jednáním, tedy že začne inkaso obstarávat.¹⁸⁵

Obsah závazkového vztahu mezi příkazcem a bankou je v případě Jednotných pravidel dán tzv. „inkasní instrukcí“. Podle čl. 4 Jednotných pravidel všechny dokumenty vyslané k inkasu musí doprovázet inkasní instrukce, jež uvede, že inkaso podléhá URC 522 (Jednotným pravidlům pro inkasa – viz dále), a jež bude obsahovat přesná pravidla. Ačkoli písemná forma není pro inkasní instrukci požadována, nelze považovat za reálné, aby byla tato vyhotovena v jiné než písemné formě. K uzavření smlouvy o inkasu pak dochází udělením inkasní instrukce a jejím následným uskutečňováním bankou.¹⁸⁶

---

¹⁸² Zdeněk Kovařík v Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: *Obchodní zákoník. Komentář. Praha: Linde 2006. Str. 1456.*

¹⁸³ Petr Liška v *Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, Str. 187.*

¹⁸⁴ Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl. Praha: Linde 1999 Str. 498.*

¹⁸⁵ Stanislav Plíva v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004. Str. 1358.*

¹⁸⁶ Petr Liška v *Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, Str. 187.*

Inkasní instrukce je tedy institut známý pouze Jednotným pravidlům, nikoli obchodnímu zákoníku. Právě tato instrukce je pro banku při obstarávání inkasa vodítkem. V případě tuzemské právní úpravy je to jen „smlouva o inkasu“, ve které jsou obsaženy práva a povinnosti účastníků tohoto smluvního vztahu.

Podstatnou částí smlouvy o inkasu není také závazek příkazce poskytnout bance úplatu, o tomto bude pojednáno níže v souvislosti s výkladem ustanovení § 696 ObZ.

4.3.2. Povinnosti banky

Ustanovení § 693 ObZ stanoví, že *(1) banka požádá dlužníka o zaplacení peněžní částky nebo provedení úkonu vyžadovaného podle smlouvy uzavřené s příkazcem. Odmítne – li dlužník požadovanou částku zaplatit nebo uskutečnit požadovaný právní úkon anebo jestliže tak neučiní bez zbytečného odkladu, podá o tom banka ihned zprávu příkazci. (2) Při obstarávání inkasa je dále banka povinna postupovat s odbornou péčí podle pokynů příkazce, avšak neodpovídá za to, že se inkaso neuskuteční.*

V úvodu § 693 ObZ se jedná o upřesnění povinnosti, která bance uzavřením smlouvy o inkasu vzniká. Nejdříve je formulována její povinnost uplatnit právo příkazce u jeho dlužníka. Poté je bance uložena informační povinnost, jestliže uvedené uplatnění práva bude neúspěšné.¹⁸⁷

Banka má povinnost požadovat od dlužníka plnění nebo provedení jiného inkasního úkonu. Jakou formou, popř. kde a kdy takto učiní nelze obecně vyložit, bude to záležet vždy na konkrétním případě, resp. povaze pohledávky. Na rozdíl od akreditivu nevzniká mezi bankou a povinným žádný vztah, banka pouze vstupuje do vztahu mezi příkazcem a povinným, má stejná práva a povinnosti jako příkazce. Co se formy týče, v určitých případech bude postačovat výzva neformální, v určitých pak výzva bude muset mít stanovenou formu. Není – li sjednána doba, ve které má banka dlužníka vyzvat k plnění (popř. jinému inkasnímu úkonu), musí tak učinit neprodleně. Pokud půjde o inkaso listin se stanovenou splatností, bude muset banka s výzvou počkat až do splatnosti, ale zároveň nesmí zmeškat lhůty stanovené k zaplacení. Vzhledem k podpůrnému užití mandátní smlouvy (viz další výklad) v případě smlouvy o inkasu je

---

¹⁸⁷ Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl. Praha: Linde 1999. Str. 499.*

banka povinna postupovat s odbornou péčí a dle pokynů příkazce. Ten je zároveň povinen poskytnout bance potřebnou součinnost (poskytnout informace a potřebná zmocnění k tomu, aby mohla inkaso obstarat). Banka je povinna informovat příkazce v případě, že dlužník odmítne platit nebo provést požadovaný úkon. Banka v tomto případě již vyčerpala veškeré prostředky a další postup bude záležet na dohodě mezi ní a příkazcem. Pokud však banka provedla veškeré úkony s odbornou péčí a při neúspěšném inkasu podala příkazci řádně a včas zprávu, své povinnosti plynoucí jí z inkasní smlouvy splnila. V opačném případě odpovídá příkazci za škodu, popř. má povinnost ke smluvní pokutě, pokud ta byla mezi nimi smluvena.¹⁸⁸

K povinnostem banky uvádí dále ustanovení § 694 ObZ, že přijatou peněžní částku nebo cenné papíry, jež byly předmětem inkasního úkonu, je povinna banka předat bez zbytečného odkladu příkazci. Banka odpovídá za škodu způsobenou ztrátou, zničením nebo poškozením těchto dokumentů, ledaže jim nemohla zabránit při vynaložení odborné péče.

Pokud obstarání inkasa bankou proběhlo úspěšně, drží banka peněžité plnění, popř. cenné papíry, které byly předmětem daného inkasního úkonu. Tyto hodnoty je povinna předat příkazci bez zbytečného odkladu. Co se peněžitého plnění týče, přichází v úvahu pouze odpovědnost banky za jejich včasné předání (nejčastěji ve formě připsání prostředků na účet). V případě, že by smlouva o inkasu neobsahovala určení způsobu a místa předání cenných papírů, postupovalo by se podle obecné úpravy ustanovení § 336 ObZ¹⁸⁹, tedy že místem předání by byla pobočka banky (dlužníkem je ve světle uvedeného ustanovení banka).¹⁹⁰ Co se cenných papírů týče, bude se nejčastěji jednat o směnku cizí, popř. směnku vlastní. V případě protestu směnky se povinnost banky předat dokumenty vztahuje i na protestní listinu, i když není cenným papírem.¹⁹¹ Pokud

---

¹⁸⁸ Zdeněk Kovařík v Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: *Obchodní zákoník. Komentář. Praha: Linde 2006. Str. 1457.*

¹⁸⁹ „Není – li místo plnění určeno ve smlouvě a nevyplývá – li něco jiného z povahy závazku, je dlužník povinen plnit závazek v místě, kde měl v době uzavření smlouvy své sídlo nebo místo podnikání. Vznikl – li však závazek v souvislosti s provozem závodu nebo provozovny dlužníka, je dlužník povinen splnit závazek v místě tohoto závodu nebo této provozovny.“

¹⁹⁰ Dědič, J. a kol.. *Obchodní zákoník – komentář IV. Praha: Polygon 2002. Str. 3715.*

¹⁹¹ Stanislav Plíva v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004. Str. 1359.*

banka u sebe uvedené dokumenty stále má, odpovídá nejen za to, že je předá včas, ale i za to, že dokumenty nedoznají neprofesionálním přístupem banky újmy.¹⁹²

Banka odpovídá za škodu způsobenou ztrátou, zničením nebo poškozením cenných papírů, které byly předmětem inkasního úkonu, ledaže škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškeré odborné péče. V případě nedostatku odborné péče při obstarávání inkasa je věřitel oprávněn požadovat po bance náhradu škody způsobenou tím, že pochybením banky se inkaso neuskutečnilo nebo se uskutečnilo jen částečně. Jestli banka postupovala v konkrétním případě s odbornou péčí či nikoli se bude vzhledem k okolnostem daného případu posuzovat dle mezinárodně uznávaných standardů bankovní praxe. Banka neodpovídá za škodu na uvedených dokumentech, pokud jí nešlo zabránit vynaložením odborné péče. V ostatních případech za ni odpovídat bude. Banka ovšem neodpovídá za to, že se inkaso vůbec neuskuteční (s výjimkou nedodržení odborné péče – pojednáno výše).¹⁹³ Pokud však bude uskutečnění inkasního úkonu úspěšné, bude výsledkem splnění závazku dlužníka vůči příkazci.¹⁹⁴

Podrobnější úpravu obchodní zákoník neupravuje, naopak je tomu u Jednotných pravidel pro inkasa. Z nich plyne, že banky mohou jednat výhradně na základě instrukcí uvedených v tzv. „inkasní instrukci“ vydané příkazcem inkasa a v souladu s ní. Inkasní instrukce musí být srozumitelná a určitá, neboť banky nesmějí získávat pokyny k obstarání inkasa zkoumáním dokumentů k němu určeným.¹⁹⁵

„Inkasní instrukce musí obsahovat zejména:

- *identifikaci účastníků (příkazce, dlužníka, dalších bank)*
- *seznam přiložených očíslovaných dokumentů*
- *určení inkasované částky v konkrétní výši a měně*
- *určení podmínek pro získání platby*
- *určení podmínek pro vydání dokumentů*
- *stanovení nákladů, které mají být inkasovány*
- *stanovení úroků, které mají být inkasovány*

---

¹⁹² Zdeněk Kovařík v Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: *Obchodní zákoník. Komentář. Praha: Linde 2006. Str. 1458.*

¹⁹³ Petr Liška v *Pocita Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, Str. 188-189*

¹⁹⁴ Dědič, J. a kol.. *Obchodní zákoník – komentář IV. Praha: Polygon 2002. Str. 3715.*

¹⁹⁵ Petr Liška v *Pocita Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, Str. 189*

- *určení způsobu platby a formy zprávy o placení*
- *instrukci pro případ neplacení, nesplnění jiných instrukcí.*“ (Petr Liška in *Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám*. Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, 372 s.)

4.3.3. Ingerence další banky

Ustanovení § 695 ObZ uvádí, že *má – li podle smlouvy banka obstarat inkaso prostřednictvím jiné banky určené příkazcem, uskutečňuje se inkaso touto bankou na účet a nebezpečí příkazce.*

Vzhledem k uvedenému ustanovení zde pro banku existují dva způsoby, jak obstarat inkaso pomocí třetí osoby (banky), rozdílem mezi nimi zde bude odlišná úprava odpovědnosti za škodu: banka může inkaso obstarat sama nebo za pomoci další banky, kterou však příkazce neurčil. Tuto možnost připouští § 568 odst. 1 ObZ¹⁹⁶, jež je jedním z ustanovením upravující mandátní smlouvu (jejíž ustanovení se pro úpravu smlouvy o inkasu užijí podpůrně). Nemožnost banky použít při plnění závazku ze smlouvy o inkasu další banku by musela být výslovně v dané smlouvě uvedena. Pokud by však tato smlouva o inkasu umožňovala, šlo by o plnění závazku ze smlouvy o inkasu pomocí jiné osoby, které upravuje ustanovení § 331 ObZ¹⁹⁷. Pokud by si tedy banka sama vybrala banku, pomocí níž bude inkaso obstarávat, bude „první“ banka odpovídat příkazci za případnou škodu způsobenou činností této další banky.¹⁹⁸

Závazek banky plnit pomocí třetí osoby zde však může vycházet také z podnětu příkazce. Ten ve smlouvě o inkasu *určí* banku, pomocí které má první banka povinnost svůj závazek splnit. Plnění závazku pomocí další banky se však děje na účet a nebezpečí příkazce, což znamená, že náklady vzniklé ingerencí další banky do smluvního vztahu nese příkazce a za případné pochybení další banky nenese banka určená ve smlouvě o inkasu odpovědnost (banka zavázaná ze smlouvy o inkasu zde vlastně jen *zprostředkovává* vztah mezi příkazcem a bankou jím určenou¹⁹⁹). Tu nese právě banka určená příkazcem, důsledky její činnosti jdou přímo k tíži či prospěchu příkazce. Ačkoli by z dikce ustanovení mohlo vyplývat, že příkazce může další banku určit

¹⁹⁶ „Mandatář je povinen zařídit záležitost osobně, jen jestliže to stanoví smlouva. Poruší – li tuto povinnost, odpovídá za škodu tím způsobenou mandantovi.“

¹⁹⁷ „Plní – li dlužník svůj závazek pomocí jiné osoby, odpovídá tak, jakoby závazek plnil sám, nestanoví – li tento zákon jinak.“

¹⁹⁸ Petr Liška v *Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám*. Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, Str. 189-190

¹⁹⁹ Dědič, J. a kol.. *Obchodní zákoník – komentář IV*. Praha: Polygon 2002. Str. 3716.

jednostranným úkonem až *po* uzavření smlouvy o inkasu, není tomu tak. Příkazce musí hned v procesu uzavírání smlouvy určit, zda má banka obstarat inkaso pomocí další určité banky nebo tuto možnost vyloučit. Určení další banky příkazcem po uzavření smlouvy o inkasu by se mohlo udát jen prostřednictvím změny této smlouvy.²⁰⁰

Ačkoli se obchodní zákoník zmiňuje o maximálně dvou bankách, které se mohou procesu obstarání inkasa zúčastnit, Jednotná pravidla jich jmenují více. Je zde uvedena vysílající banka (tzv. „remitting bank“) jako banka, která je zavázána ze smlouvy o inkasu. Dále inkasní banka (tzv. „collecting bank“), která je do vyřizování inkasa určitým způsobem zapojena a předkládající banka (tzv. „presenting bank“) jako banka, která předkládá předepsané dokumenty.²⁰¹

Z ustanovení Jednotných pravidel dále vyplývá, že pokud se do vztahu ze smlouvy o inkasu přiberou další banky, děje se tak vždy na účet a nebezpečí příkazce. Aktivita „vysílající banky“ je tedy v tomto ohledu značně omezena a hlavním iniciátorem zvýšení počtu bank v transakci je výlučně příkazce. Odpovědnost „vysílající banky“ je v Jednotných pravidlech upravena také mnohem přesněji, než jak je tomu v obchodním zákoníku.²⁰²

4.3.4. Povinnosti příkazce

Z § 696 ObZ říká, že není - li úplata za obstarání inkasa určena ve smlouvě, je příkazce povinen zaplatit bance úplatu v době uzavření smlouvy obvyklou.

Ačkoli vzhledem k tomu, že je toto ustanovení dispozitivní povahy, mohly by strany dohodou jeho použití vyloučit a smlouva o inkasu by byla smlouvou bezúplatnou. Protože však mají bankovní smlouvy úplatnou povahu, lze dovést, že pravidelnou součástí smlouvy o inkasu bude závazek příkazce uhradit úplatu. Výše úplaty může být určena částkou v konkrétní výši nebo prostřednictvím odkazu na sazebník banky (určující bude úplata dle sazebníku platného ke dni uzavření smlouvy, nesmí se ovšem lišit od cen obvyklých v sazebnících ostatních bank za činnost obdobného charakteru²⁰³. Obsahem smlouvy bude pak dále určení splatnosti a výši nákladů, které bude příkazce

²⁰⁰ Zdeněk Kovařík v Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: *Obchodní zákoník. Komentář. Praha: Linde 2006. Str. 1459.*

²⁰¹ Petr Liška v Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, Str. 190

²⁰² *Tamtéž.*

²⁰³ Stanislav Plíva v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004. Str. 1360.*

povinen bance za obstarání inkasa poskytnout.²⁰⁴ Pokud nebude ve smlouvě určena splatnost smluvené úplaty, nastává tato řádným provedení všech úkonů banky při obstarávání inkasa.²⁰⁵ Banka je oprávněna požadovat úhradu za obstarání inkasa vždy. Neznamená to tedy, že v případě, kdy nebude možno inkaso realizovat, banka nebude náhradu vynaložených nákladů po příkazci požadovat. V případě, že by strany měly v úmyslu uzavřít smlouvu jako bezúplatnou, musely by v ní výslovně použití § 696 ObZ vyloučit.²⁰⁶

Co se úhrady nutně a účelně vynaložených nákladů týče, bude tato otázka řešena odkazem na ustanovení § 572 ObZ²⁰⁷ (opět je zde užito subsidiární ustanovení mandátní smlouvy). Pokud nebude uvedené ošetřeno ve smlouvě, má banka právo na náhradu těch nákladů, které nejsou běžnou součástí odměny za inkasní činnost. Je také žádoucí, aby si banka s příkazcem předem smluvili poskytnutí záloh na tyto náklady. Pokud by se tak nestalo, je obvyklé, že si banka podle smlouvy může nutně a účelně vynaložené náklady srazit z úspěšně inkasované částky. Pokud by tak smluveno nebylo, stejného výsledku může dosáhnout započtením.²⁰⁸

Čl. 21 Jednotných pravidel upravuje tzv. inkasní odměny a výlohy. Z úpravy Jednotných pravidel lze dovodit, že povinným k úhradě uvedených nákladů může být jak příkazce, tak dlužník, konkrétní určení povinné osoby pak musí obsahovat inkasní instrukce. Banka si také může na příkazci vyžádat úplatu za obstarání inkasa předem, tzn. do doby, než příkazce úplatu bance neposkytne, není tato povinná vyvíjet ve prospěch příkazce jakoukoli činnost.²⁰⁹

Mezi další povinnosti příkazce patří určit banku, jejímž prostřednictvím se obstarání inkasa uskuteční (ovšem pouze za podmínky, že si toto příkazce ve smlouvě o inkasu vymínil) a dále povinnost převzít peněžité plnění, popř. cenné papíry, které prostřednictvím banky dlužník věřiteli poskytl. Ačkoli posledně jmenovaný závazek

---

²⁰⁴ Petr Liška v *Poceta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám*. Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, Str. 190

²⁰⁵ Zdeněk Kovařík v *Kobliha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: Obchodní zákoník. Komentář*. Praha: Linde 2006. Str. 1460.

²⁰⁶ Petr Liška v *Poceta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám*. Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, Str. 187

²⁰⁷ „Mandant je povinen uhradit mandatáři náklady, které mandatář nutně nebo účelně vynaložil při plnění svého závazku, ledaže z jejich povahy vyplývá, že jsou již zahrnuty v úplatě.“

²⁰⁸ Zdeněk Kovařík v *Kobliha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: Obchodní zákoník. Komentář*. Praha: Linde 2006. Str. 1460.

²⁰⁹ Petr Liška v *Poceta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám*. Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, Str. 187 – 188.

výslovně z ustanovení obchodního zákoníku neplyne, je možno jej dovodit z již uvedeného § 694 ObZ. Další povinnosti mohou pro příkazce vyplývat z ustanovení o smlouvě mandátní, na jejíž subsidiární použití v případě smlouvy o inkasu odkazuje § 699 ObZ (k ustanovení § 699 ObZ viz dále).²¹⁰

„Podle okolností konkrétního případu může jít zejména o:

- *povinnost příkazce předat bance věci a informace, jež jsou nezbytné k zařízení záležitosti, pokud z jejich povahy nevyplývá, že je má obstarat banka (§ 568 odst. 2 obch. zák.),*
- *vystavení písemné plné moci, vyžaduje – li zařízení záležitosti uskutečnění právních úkonů jménem příkazce (§ 568 odst. 3 obch. zák.)*
- *uhradit bance náklady, které vynaložila při plnění svého závazku, ledaže z jejich povahy vyplývá, že jsou zahrnuty v úplatě.“ (P. Liška v Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, str. 191).*

4.4. Bankovní dokumentární inkaso

4.4.1. Specifikace bankovního dokumentárního inkasa

Ustanovení § 697 ObZ stanoví, že *smlouvou o bankovním dokumentárním inkasu se zavazuje banka vydat třetí osobě dokumenty opravňující nakládat se zbožím nebo jiné doklady, bude – li při jejich vydání zaplacená určitá peněžní částka nebo proveden jiný inkasní úkon.*

Platba prostřednictvím bankovního dokumentárního inkasa je v mezinárodním obchodním styku obvykle označována jako „D/P“ – *documents against acceptance* (dokumenty proti přijetí směnky). Užití tohoto typu inkasa může být (a také zpravidla bude) dohodnuto v případě frekventovaných obchodů, kde jsou kupujícímu poté, co zaplatil, předány nejčastěji doklady opravňující k nakládání se zbožím.²¹¹ Předmětné dokumenty nemusí být ve smlouvě o inkasu uvedeny a jejich určení bude záležet na příkazci; dokumenty je pak banka povinna vydat proti zaplacení dlužníkem.²¹² Jiným

---

²¹⁰ Petr Liška v Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, Str. 190

²¹¹ Karel Marek v Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2007. Str. 439.

²¹² Stanislav Plíva v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004. Str. 1361.

inkasním úkonem v případě bankovního dokumentárního inkasa bude zřejmě výměna dokumentů (dokumenty opravňující k nakládání se zbožím za dokumenty platební).²¹³

Z uvedeného ustanovení § 697 ObZ vyplývá, že bankovní dokumentární inkaso se od dokumentárního akreditivu liší povinností banky. V případě bankovního dokumentárního inkasa splní banka svůj závazek tím, že osobě oprávněné vydá dokumenty, pokud ta zaplatí danou peněžitou částku, popř. provede jiný inkasní úkon. Naopak v případě dokumentárního akreditivu banka poskytne peněžité plnění oprávněné osobě, tehdy, když ji ta předloží požadované dokumenty.²¹⁴

4.4.2. Povinnosti banky

K dalším povinnostem banky uvádí § 698 ObZ, že *dokumenty uvedené ve smlouvě je banka povinna převzít a opatrovat a odbornou péčí.*

Obchodní zákoník nestanoví výslovně, kdo je povinen bance řečené dokumenty předat, tento aspekt inkasa bude zřejmě konkretizován ve smlouvě o inkasu, popř. v inkasní instrukci dle Jednotných pravidel. Pokud by řečená osoba takto určena nebyla, bylo by třeba postupovat dle ustanovení §568 odst. 2 ObZ²¹⁵. Z. Kovařík ve svém komentáři k obchodnímu zákoníku uvádí, že dokumenty bance předá příkazce, aby na jejich základě provedla inkaso, popř. je předá dlužník v případě, že jsou od něj v rámci inkasního úkonu požadovány. Pokud jsou dokumenty přebírány od dlužníka, pak se odpovědnost banky za škodu ve vztahu k těmto dokumentům řídí již uvedeným § 694 ObZ na základě užití § 570 ObZ.²¹⁶ Co se týče odpovědnosti za škodu, odkazují v tomto případě na uvedené ustanovení.²¹⁷ Právní úprava dále nestanovuje, kterých dokumentů

---

²¹³ Zdeněk Kovařík v Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: *Obchodní zákoník. Komentář.* Praha: Linde 2006. Str. 1460.

²¹⁴ Petr Liška v *Pocita Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám.* Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, Str. 191

²¹⁵ „Mandant je povinen předat včas mandatáři věci a informace, jež jsou nutné k zařizení záležitosti, pokud z jejich povahy nevyplývá, že je má obstarat mandatář.“

²¹⁶ „Mandatář odpovídá za škodu na věcech převzatých od mandanta k zařizení záležitosti a na věcech převzatých při jejím zařizování od třetích osob, ledaže tuto škodu nemohl odvrátit ani při vynaložení odborné péče. Tyto věci je mandatář povinen dát včas pojistit, jen když to stanoví smlouva nebo když jej mandant o to požádá, a to na účet mandanta.“

²¹⁷ Zdeněk Kovařík v Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: *Obchodní zákoník. Komentář.* Praha: Linde 2006. Str. 1461.

je k provedení inkasa třeba. Jejich určení nemusí být obsaženo ani ve smlouvě, v takovém případě je určující rozhodnutí příkazce.²¹⁸

Jednotná pravidla pro inkasa rozlišují tzv. hladké inkaso a dokumentární inkaso. Hladkým inkasem je takové inkaso, k jehož uskutečnění není zapotřebí obchodních dokumentů, postačí jen dokumenty finanční. Jednotná pravidla pro inkasa se – na rozdíl od obchodního zákoníku – obsahují podrobnější vymezení předmětných dokumentů, dělí je totiž na dokumenty finanční a obchodní. Finančními dokumenty se rozumí směnky, šeky a jiné obdobné finanční nástroje. Obchodními dokumenty jsou pak faktury, dopravní dokumenty a další jiné dokumenty, které nejsou dokumenty finančními. Klíčová je v souvislosti s dokumenty inkasní instrukce. Ta zavazuje banku k provedení konkrétních úkonů souvisejících s inkasem a právně v ní musí být požadované dokumenty uvedeny a očíslovány. Příkazce je povinen určit podmínky, za kterých je banka povinna dokumenty vydat, jasně a jednoznačně, pokud takto neučiní, nenese banka odpovědnost za jakékoli negativní důsledky vzniklé nejasným projevem vůle příkazce. Banka rozhoduje, zda se přijaté dokumenty shodují s těmi, které jsou požadovány v inkasní instrukci. Pokud nikoli, musí o tom bez prodlení informovat vystavitele inkasní instrukce (příkazce nebo vysílající banku).²¹⁹

Jednotná pravidla pro inkasa stanoví také postup předložení dokumentů dlužníkovi (popř. trasátovi). Předložením se dle čl. 5 písm. a) Jednotných pravidel rozumí zpřístupnění dokumentů trasátovi, tedy osobě, která má místo dlužníka zaplatit věřiteli uvedenou finanční sumu v určitém okamžiku a na určitém místě. Dokumenty má banka předložit v takové formě, v jaké jí byly předány. Nestanoví – li inkasní instrukce něco jiného, může banka opatřit dokumenty potřebnými kolky, rubopisy, razítky nebo jinými označeními, která jsou pro provedení inkasa požadována. Jestliže došlo k ingerenci další banky do smluvního vztahu mezi „první“ bankou a příkazcem, je tato „první“ banka oprávněna další bance konkrétní dokumenty zaslat. Banka neručí ani neodpovídá za formu, přesnost, pravost, padělání nebo právní účinky dokumentů, stejně tak nepřebírá odpovědnost za množství, hmotnost, kvalitu, dodání nebo hodnotu zboží uvedenou v daných dokumentech. Lze zde vysledovat podobnost se smlouvou o

---

²¹⁸ Petr Liška v *Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám*. Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, Str. 191.

²¹⁹ *Tamtéž*, str. 192.

akreditivu, kde banka také nezkontroluje výše uvedené aspekty požadovaných dokumentů.²²⁰

Jednotná pravidla pro inkasa se mohou stát součástí smlouvy o inkasu za splnění podmínek uvedených v § 264 ObZ²²¹.

4.5. Další možná dělení inkasa

Obchodní zákoník člení inkasa na obecná (běžná) a bankovní dokumentární inkasa. V případě druhého zmíněného typu má banka povinnost vydat třetí osobě určité dokumenty.

Inkasa lze dále členit podle předkládaných dokumentů na dokumentační a směnečná.

„Podle inkasních podmínek se inkasa člení na:

- *dokumenty proti placení*
- *dokumenty proti přijetí*
- *dokumenty proti jiným podmínkám*
- *dokumenty proti částečnému platu a akceptaci směňky*
- *dokumenty proti vystavení bankovní záruky*
- *dokumenty proti potvrzení o převzetí dokumentů nebo proti závazku odběratele na odložení placení*
- *dokumenty proti výměně za jiné dokumenty.“* (Petr Liška in *Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám* Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 372 str.)

4.6. Subsidiarita právní úpravy smlouvy mandátní vůči smlouvě o inkasu

Jak již bylo zmíněno výše, obchodní zákoník v ustanovení § 699 uvádí, že *práva a povinnosti stran se řídí podřídně ustanoveními o smlouvě mandátní.*

Inkaso lze tedy chápat jako zvláštní druh smlouvy mandátní. Dalo by se předpokládat, že ustanovení smlouvy o inkasu budou obsahovat pouze zvláštnosti vyvolané odchylkami od smlouvy mandátní, nicméně aktuální stav právní úpravy je po srovnání

---

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ „Při určení práv a povinností ze závazkového vztahu se přihlíží i k obchodním zvyklostem zachovávaným obecně v příslušném obchodním odvětví, pokud nejsou v rozporu s obsahem smlouvy nebo se zákonem. Obchodní zvyklosti, ke kterým se má přihlížet podle smlouvy, se použijí před těmi ustanoveními tohoto zákona, jež nemají donucující povahu.“

uvedených úprav odlišný. Ustanovení § 692 ObZ je zvláštním vymezením povinnosti obstarat určitou záležitost k obecnému vymezení této povinnosti obsaženým v § 566 odst. 1 ObZ, který říká, že mandátní smlouvou se zavazuje mandatář, že pro mandanta na jeho účet zařídí za úplatu určitou obchodní záležitost uskutečněním právních úkonů jménem mandanta nebo uskutečněním jiné činnosti, a mandant se zavazuje zaplatit mu za to úplatu. Ve srovnání s tím, co bylo již výše řečeno o inkasu, je v případě inkasa „obstaráním určité obchodní záležitosti“ dle § 566 ObZ právě „obstarání přijetím plnění určité peněžní pohledávky nebo jiného inkasního úkonu“ dle § 692 ObZ. Ustanovení uvedeného § 566 ObZ jasně vyplývá, že mandátní smlouva je smlouvou úplatnou (formulace „mandant se zavazuje zaplatit mu za to úplatu“). Vedle § 566 ObZ lze obligatorní úplatnost mandátní smlouvy vysledovat také z § 571 ObZ, který uvádí, že pokud není výše úplaty ve smlouvě stanovena, je mandant povinen zaplatit mandatáři úplatu obvyklou. I aspekt úplatnosti je smlouvě mandátní a smlouvě o inkasu společný, ačkoli § 692 ObZ povinnost příkazce bance platit neobsahuje. Toto svým způsobem nahrazuje § 696, který – jak již bylo řečeno výše – upravuje povinnost příkazce zaplatit bance za obstarání inkasa úplatu obvyklou, není – li tato ve smlouvě stanovena. Ačkoli vzhledem k dispozitivnosti právní úpravy smlouvy o inkasu se strany mohou dohodnout na smlouvě bezúplatné, vzhledem k takřka výlučné úplatnosti bankovních smluv bude toto ujednání spíše výjimečným jevem. Z ustanovení § 693 ObZ vyplývá, že banka je mandatářem a stanoví její povinnosti. Této úpravě odpovídá § 567 ObZ, který totéž stanovuje přesněji, vymezuje povinnost řídit se pokyny mandanta, oznámit mu všechny okolnosti, které při obstarávání záležitosti zjistil a v jakých případech je možno se od pokynů mandanta odchýlit. Z ustanovení § 693 odst. 2 vyplývá, že banka nenese odpovědnost za to, že se inkaso neuskuteční a i přesto má od příkazce nárok na úplatu. Stejně tak mandatáři vzniká nárok na úplatu, jestliže řádně vykonal povinnost, bez ohledu na to, zda přinese očekávaný výsledek, a neodpovídá za porušení závazku osoby, s níž při zařizování záležitosti uzavřel smlouvu. Ustanovení § 694 ObZ stanoví: „Přijatou peněžní částku nebo cenné papíry, jež byly předmětem inkasního úkonu, je povinna banka předat bez zbytečného odkladu příkazci. Banka odpovídá za škodu způsobenou ztrátou, zničením nebo poškozením těchto dokumentů, ledaže jim nemohla zabránit při vynaložení odborné péče.“ Tomuto ustanovení odpovídá obsahem ustanovení § 569 ObZ, který říká, že: „Mandatář je povinen předat bez zbytečného

odkladu mandantovi věci, které za něho převzal při vyřizování záležitosti.“ Věci, které je tedy banka povinna příkazci předat, jsou buď cenné papíry, nebo určená peněžní částka. Co se týče odpovědnosti banky za škodu na věcech převzatých, odpovídá úpravě povinností mandátáře, který odpovídá dle § 570 ObZ mandantovi za škodu na věcech převzatých, v případě mandátáře je v uvedeném ustanovení navíc řešena i povinnost pojistit převzaté věci, což u úpravy odpovědnosti banky za škodu chybí. Možnost banky postupovat při plnění závazku s pomocí třetí osoby je v § 695 ObZ²²² vyjádřeno značně neurčitě. Naopak § 568 odst. 1 dost jasně stanoví, že mandatář je povinen zařídit záležitost osobně, jen jestliže to stanoví smlouva. Účast mandátáře na zařizování záležitosti se zde tedy předpokládá jen jako sekundární možnost, primárně měl zákonodárce namysli činnost třetí osoby. V případě inkasa lze z řečeného ustanovení pouze dovodit, že si příkazce může určit k jeho uskutečnění osoby další. Úprava § 697²²³ ObZ pojednávající o bankovním dokumentárním inkasu je – jak již bylo vyloženo výše - úpravou rozšiřující k obecnému § 692²²⁴ ObZ (rozšiřující v tom smyslu, že banka nejen inkasuje dlužníkovu plnění, ale navíc mu za něj poskytne určené dokumenty), a i k uvedenému § 566 ObZ už z toho důvodu, že ustanovení obchodního zákoníku o smlouvě mandátní se na smlouvu o inkasu použije subsidiárně. Ustanovení § 698 ObZ²²⁵ je pak vyjádřením **povinnosti banky jako mandátáře převzít dokumenty**, které ji předal mandant (= příkazce) ve smyslu § 568 odst. 2, který stanoví, že **mandant je povinen předat** včas mandatáři věci a informace, jež jsou nutné k zařizení záležitosti, pokud z jejich povahy nevyplývá, že je má obstarat mandatář.²²⁶

Právní úprava mandátní smlouvy je podrobnější než úprava smlouvy o inkasu zejména v těchto aspektech:

- úprava vztahu mandátáře a mandanta při obstarávání záležitosti
- určení úhrady nákladů, které vzniknou mandatáři

---

²²² „Má – li podle smlouvy banka obstarat inkaso prostřednictvím jiné banky určené příkazcem, uskutečňuje se inkaso touto bankou na účet a nebezpečí příkazce.“

²²³ „Smlouvou o bankovním dokumentárním inkasu se zavazuje banka vydat třetí osobě dokumenty opravňující nakládat se zbožím nebo jiné doklady, bude – li při jejich vydání zaplácena určitá peněžní částka nebo proveden jiný inkasní úkon.“

²²⁴ „Smlouvou o inkasu se zavazuje banka obstarat pro příkazce přijetí plnění určité peněžní pohledávky od určitého dlužníka nebo obstarat jiný inkasní úkon.“

²²⁵ „Dokumenty uvedené ve smlouvě je banka povinna převzít a opatrovat s odbornou péčí.“

²²⁶ Petr Liška v Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, str. 193.

- zánik závazku ze smlouvy.²²⁷

Na základě výše uvedeného je jasné, že právní úprava smlouvy o inkasu požadované odchylky od smlouvy mandátní neobsahuje. V některých případech jsou úpravy dokonce shodné.²²⁸

4.7. Vztah bankovního dokumentárního inkasa ke smlouvě zasilatelské a smlouvě o přepravě věci

Ustanovení § 602 odst. 2²²⁹ smlouvy zasilatelské a § 618 odst. 2²³⁰ smlouvy o přepravě věci odkazují na bankovní dokumentární inkaso, předmětem úpravy obou typů smluv je totiž specifikace obstarání určité záležitosti. Ve smlouvě zasilatelské se zasilatel zavazuje příkazci, že mu vlastním jménem a na jeho účet obstará přepravu věci z určitého místa do určitého jiného místa, a příkazce se zavazuje zaplatit zasilateli úplatu. Ve smlouvě o přepravě věci se pak dopravce zavazuje odesílateli, že přepraví věc (zásilku) z určitého místa (místa odeslání) do určitého jiného místa (místo určení), a odesílatel se zavazuje zaplatit mu úplatu (přepravné). Rozdíl mezi uvedenými dvěma smlouvami je v tom, že zatímco zasilatel (většinou) použije ke splnění závazku třetí osobu, dopravce plní závazek osobně. Ustanovení § 602 odst. 2 stanoví, že pokud před vydáním zásilky zasilatel od příjemce vybere určitou peněžní částku, užijí se přiměřeně ustanovení o bankovním dokumentárním inkasu. Příjemce je v tomto případě analogicky v postavení dlužníka a zásilka (dokumenty opravňující k nakládání s ní) představuje dokumenty v ustanoveních bankovního dokumentárního inkasa. Zavázán je zde místo banky (která má závazek vůči příkazci inkasa) zasilatel (který má závazek vůči příkazci ze zasilatelské smlouvy). Co se týče ustanovení § 618 odst. 2, platí zde analogicky to, co bylo uvedeno ke smlouvě zasilatelské. Navíc si lze představit situaci,

---

²²⁷ Tamtéž.

²²⁸ Tamtéž.

²²⁹ „Stanoví – li smlouva, že před vydáním zásilky nebo dokladu umožňujících nakládat se zásilkou, zasilatel vybere určitou peněžní částku od příjemce nebo uskuteční jiný inkasní úkon, platí přiměřeně ustanovení o bankovním dokumentárním inkasu.“

²³⁰ „Stanoví – li smlouva, že před vydáním zásilky dopravce vybere od příjemce určitou peněžní částku nebo uskuteční jiný inkasní úkon, platí přiměřeně ustanovení o bankovním dokumentárním inkasu.“

kdy smlouva o přepravě bude v tomto ohledu navazovat na smlouvu zasilatelskou (dopravce bude jako třetí osoba užita zasilatelem k přepravě věci) a řečený závazek zasilatele k obstarání inkasa bude tedy na základě smlouvy o přepravě věci přenesen na dopravce.²³¹

---

²³¹ *Petr Liška v Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, str. 194.*

5. SROVNÁNÍ S NÁVRHEM NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU

Právní úpravu akreditivu i inkasa obsahuje rovněž návrh nového občanského zákoníku, u kterého zatím bohužel není jasné, kdy vejde v platnost, resp. účinnost. Pokud bychom měli nahlížet na novou úpravu obecně, lze říci, že zákonodárce shledal dosavadní úpravu v obchodním zákoníku jako v zásadě dostatečnou a v návrhu občanského zákoníku se zaměřil na změny pouze v několika ustanoveních. K zásadním změnám ve fungování institutu akreditivu či inkasa tedy nedochází, jsou zde ovšem reflektovány některé nedostatky, kterými se dosavadní úprava vyznačuje.

Právní úpravu akreditivu obsahuje návrh občanského zákoníku v ustanoveních §§ 2416 – 2428. Ustanovení týkající se ingerence potvrzující banky do vztahu mezi příkazcem, oprávněným a bankou a ustanovení pojednávající o dokumentárním akreditivu a o jiných typech akreditivu prakticky nedoznala změn. Nicméně zčásti odlišně je upravena část „obecná“, v dosavadní úpravě obsažena v §§ 682 – 686. V ustanovení § 2416 návrhu občanského zákoníku, které vymezuje podstatné části smlouvy, chybí požadavek písemné formy. Vypuštění této podmínky pro to, aby bylo možno smlouvu chápat jako smlouvu o akreditivu, považuji za nepochopitelné. Akreditiv je často využíván v mezinárodním obchodě jako platební prostředek, přičemž hodnota plnění z akreditivu často není zanedbatelná. Jelikož zákonodárce vypustil požadavek písemné formy smlouvy o akreditivu, dostávají se smluvní strany do značné právní nejistoty, která dle mého názoru především v obchodních vztazích jistě není žádoucí.

Dalšími ustanoveními, které doznalo změn v pozitivním slova smyslu, jsou ustanovení týkající se oznámení otevření akreditivu oprávněnému a nezávislost závazku mezi bankou a oprávněným. Dle dosavadní úpravy vzniká závazek banky z akreditivu vůči oprávněnému oznámením, že banka v jeho prospěch otevírá akreditiv. V návrhu občanského zákoníku je termín „oznámení“ nahrazen termínem „doručení“. Pojem „oznámení“ je termínem značně vágním. Ačkoli komentáře k obchodnímu zákoníku²³² vykládaly pojem „oznámení“ jako „doručení“, lze kvitovat s povděkem, že dochází ke

---

²³² Pelikánová, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl. Praha: Linde 1999. Str. 476.*

zpřesnění zákonné terminologie. Co se vyjádření nezávislosti závazku mezi bankou a oprávněným z akreditivu týče, návrh občanského zákoníku vymezuje tento závazek jako nezávislý na závazku mezi bankou a příkazcem, stejně jako na závazku mezi příkazcem a oprávněným. Je zde tedy nově vyjádřena nezávislost závazků plynoucích z akreditivu na jakýchkoli jiných závazcích, které mezi stranami vznikly. Nicméně dalším negativem nové úpravy je opětné vypuštění požadavku písemné formy při změně či zrušení akreditivu, která je dle mého názoru nežádoucí ze stejného důvodu, jako při uzavírání smlouvy o akreditivu (viz výše).

V případě inkasa doznala změn pouze ustanovení vymezující podstatné části smlouvy o inkasu a smlouvy o bankovním dokumentárním inkasu. Dalším požadavkem pro vznik uvedených smluv je v návrhu občanského zákoníku požadavek závazku příkazce inkasa zaplatit bance za provedení inkasního úkonu odměnu. Tento požadavek dosavadní úprava neobsahuje a dle mého názoru je tato změna v návrhu občanského zákoníku přínosem. Jelikož jsou bankovní smlouvy smlouvami úplatnými a právě závazek příkazce zaplatit bance za obstarání inkasa úplatu v § 692 ObZ chybí, domnívám se, že tato změna přispěje k vyjasnění vztahů mezi bankou a příkazcem inkasa.

Poslední změnou je v případě inkasa § 2437, který uvádí, že v ostatních případech se na inkaso použijí přiměřeně ustanovení o příkazu (zatímco dosavadní úprava zmiňuje namísto příkazu smlouvu mandátní).

Na základě výše uvedeného se domnívám, že nová úprava akreditivu i inkasa je v zásadě úpravou dostačující, ačkoli zde stále vyvstává problém dispozitivnosti většiny ustanovení, o kterém se zmiňuji v závěru.

6. ZÁVĚREM K MOŽNOSTEM ÚPRAVY PRÁVNÍCH VZTAHŮ

V právu mezinárodního obchodu mají značný význam také obchodní zvyklosti, které se na daný závazkový vztah použijí tehdy, jestliže se na ně strany ve smlouvě výslovně odvolají, nebo z okolností případu vyplývá, že je měly na mysli. Obchodní zákoník počítá v ustanovení § 730²³³ s tím, že při určení práv a povinností smluvních stran se bude přihlížet také k obchodním zvykostem obecně zachovávaným v příslušném odvětví mezinárodního obchodu (např. v bankovníctví). Předpokládá se, že tyto obchodní zvyklosti jsou součástí projevu vůle smluvních stran, i když výslovně do smlouvy zahrnuty nebyly. Ke zvykostem contra legem se nepřihlíží. V mezinárodním obchodě se ale nepoužívají jen obchodní zvyklosti, ale součástí smluv jsou často obchodní podmínky a vykládací pravidla. Pokud se na ně smluvní strany odvolají, vylučují tak užití dispozitivních ustanovení předpisů zvoleného právního řádu.²³⁴

---

²³³ „Podle § 264 se přihlédne k obchodním zvykostem obecně zachovávaným v mezinárodním obchodě v příslušném obchodním odvětví.“

²³⁴ Marek, K., Žváčková, L. *Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla*. Praha: ASPI 2008.

Závěr:

Cílem mé diplomové práce bylo analyzovat dva z platebních prostředků upravených v obchodním zákoníku, a to akreditiv a inkaso. První a druhou kapitolu práce jsem věnovala společným institutům uvedených platebních instrumentů, a to obchodním závazkovým vztahům a následně bankovním obchodům. Třetí kapitola je již věnována rozboru smlouvy o akreditivu, čtvrtá pak smlouvě o inkasu. V následující, páté kapitole, jsem stručně nastínila právní úpravu uvedených platebních prostředků v rámci návrhu nového občanského zákoníku a v šesté kapitole jsem se krátce zmínila o jiných možnostech úpravy právních vztahů v mezinárodním obchodu.

V úvodu k jednotlivým institutům jsem uváděla převážně výhody, které účastníkům tyto platební instrumenty poskytují. Nicméně uvedené instituty jsou také v řadě ustanovení problematickými, přičemž odpověď na sporné otázky neposkytuje ani odborná literatura, ani judikatura (už z toho důvodu, že smlouva o akreditivu ani smlouva o inkasu nepatří mezi instituty, které by se v tuzemských obchodních stycích vyskytovaly často, ingerence soudního výkladu je zde tedy nepravděpodobná).

Základem úprav obou bankovních obchodů je obchodní zákoník. Ten, jako předpis soukromého práva, se vyznačuje svou dispozitivností a tudíž nedostatkem kogentních ustanovení. Znamená to, že od užití většiny ustanovení obchodního zákoníku se mohou strany dohodou odchýlit, popř. jejich použití vyloučit. Uvedené je jistě nespornou výhodou soukromého práva (potažmo jedním z principů, kterým se soukromé právo odlišuje od veřejného, které je typické nedostatkem smluvní svobody, převahou vrchnostenských aktů a kogentních ustanovení). Nicméně v případě uvedených institutů jsem toho názoru, že právě přemíra dispozitivních ustanovení není pro úpravu právních vztahů stran v tomto případě nejvhodnější.

Pokud bych se měla zaměřit konkrétně na smlouvu o akreditivu, zde je kogentním ustanovením pouze ustanovení upravující podstatné části smlouvy, ve zbytku jsou ustanovení dispozitivní. V kogentním ustanovení je uvedeno, že se příkazce zavazuje zaplatit bance úplatu, a zároveň uvádí obchodní zákoník v následujících ustanoveních postup pro případ, že úplata smluvena nebude. Tyto legislativní chyby jsou matoucí a vedou k nežádoucí nejistotě v právních vztazích. Zřejmě by bylo vhodným ustanovení, které hovoříc o výši úplaty pro případ, že nebude smluvena,

v zákoně, vynechat. V případě, že by úplata smluvena nebyla, by se pak jednoduše nejednalo o smlouvu o akreditivu.

Stejně tak solidární odpovědnost banky vystavující a banky potvrzující by bylo možno z akreditivních vztahů vyloučit. Tento postup by byl zcela zřejmě v neprospěch oprávněného, který by poté složitými cestami musel zjišťovat, po které bance požadovat náhradu škody. Proto by bylo dle mého názoru vhodným určit ustanovení upravující uvedenou solidární odpovědnost ustanovením kogentním.

Ani možnost příkazce dát pokyn k vystavení akreditivní listiny místo toho, aby byla vystavena bezodkladně, k posílení postavení oprávněného nepřispívá. Oprávněný nemůže vyžadovat po bance plnění, pokud mu nebyla doručena akreditivní listina, tzn. pokud ani neví, jaké podmínky má splnit, aby mu bylo bankou plněno. Pro tento případ by měla být možnost příkazce dát bance *pokyn* k vystavení akreditivní listiny smluvena již v kauzální smlouvě.

I v případě potvrzení akreditivu by se měl mít oprávněný na pozoru. Dle zákona lze potvrdit pouze akreditiv neodvolatelný. Nicméně na základě dohody stran může být potvrzen i akreditiv odvolatelný. Oznámení potvrzující banky oprávněnému o potvrzení akreditivu tak pro něj může být matoucí, jelikož si není vědom dohody mezi bankou vystavující, potvrzující a příkazcem a na základě zákonných ustanovení bude vycházet z toho, že akreditiv, který byl potvrzen, je akreditivem neodvolatelným. Banka potvrzující totiž zřejmě není povinná v oznámení o potvrzení uvádět, že jde o akreditiv odvolatelný. Z uvedeného vědomí oprávněného o neodvolatelnosti akreditivu pak mohou plynout negativní důsledky, oprávněný je v důsledku uvedeného ponechán v nejistotě ohledně zaplacení za poskytnuté zboží či služby.

Za zmínku pak stojí také nejasná úprava odpovědnosti za škodu v případě banky akreditiv oznamující, kdy z dikce není jasné, komu má tato banka za škodu odpovídat, přičemž názory autorů odborné literatury se v tomto směru liší. Dle mého názoru by mělo být určeno, že banka oznamující bude odpovídat za škodu oprávněnému, pokud jemu vznikla škoda chybným oznámením, popř. bude odpovídat za škodu bance vystavující, v případě, že by se této v důsledku uvedeného pochybení přihodila majetková újma.

Pokud bychom měli chápat dispozitivnost ustanovení upravujících smlouvu o akreditivu doslovně, došli bychom k právní úpravě vztahů mezi účastníky, která se

absolutně nebude slučovat se smyslem a účelem daných ustanovení. Takovýto výklad ad absurdum je v tomto případě neobhájitelný.

Ačkoli jsem v případě smlouvy o inkasu obdobné nedostatky nevysledovala, společnou výtkou akreditivu i inkasu je značná neurčitost až vágnost ustanovení, především ve srovnání s Jednotnými zvyklostmi a pravidly pro dokumentární akreditivy a Jednotnými pravidly pro inkasa.

Na základě srovnání aktuální úpravy s úpravou v návrhu nového občanského zákoníku jsem však došla k závěru, že i přes uvedené výtky shledal zákonodárce dosavadní úpravu v podstatě dostatečnou a z toho důvodu se zmíněným nedostatkům v novele nevěnoval.

Seznam zkratk:

BankZ	zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů
ObčZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použité literatury a pramenů:

1. *Andrle, P. Komentář k UCP 500 (s přihlédnutím k ISBP a dalším dokumentům bankovní komise ICC). ICC Česká republika. Mezinárodní obchodní komora. Celosvětová obchodní organizace: 2007.*
2. *Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2007. 535 str.*
3. *Dědič, J. a kol.. Obchodní zákoník – komentář IV. Praha: Polygon 2002. Str. 4150.*
4. *ICC Česká republika. Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy. UCP 600. Revize 2007. ICC Česká republika. Mezinárodní obchodní komora. Celosvětová obchodní organizace: 2007.*
5. *Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. Díl třetí: závazkové právo. 4., aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI 2006. 612 str.*
6. *Kobliha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y: Obchodní zákoník. Komentář. Praha: Linde 2006. Str. 1452.*
7. *Liška, P. Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu. Právní rozhledy 4/2008. 16. ročník. Strany 119 – 156.*
8. *Marek, K. Smlouva o otevření akreditivu. Právní rozhledy. 1998, č. 7*
9. *Marek, K. Smlouva o otevření akreditivu, smlouva o inkasu. Ekonom. 1993, č. 34.*
10. *Marek, K., Žváčková, L. Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla. Praha: ASPI 2008.*
11. *Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 5. díl. Praha: Linde 1999.*
12. *Plíva, S. Obchodní závazkové vztahy. ASPI. Praha 2006. 333 str.*
13. *Plíva, S., Elek, Š., Liška, P., Marek, K. Bankovní obchody, Praha: ASPI 2009. 220 str.*
14. *Pocita Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI 2006, Wolters Kluwer, 2008, 372 s.*
15. *Richter, J. Zajištění plateb akreditivy. Bulletin advokacie. 1995, č. 4*
16. *Rozehnalová, N. Právo mezinárodního obchodu. Praha. ASPI 2006.*

17. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 12. vydání.* Praha: C.H.Beck, 2004. 1375 str.

18. *ASPI*

19. *BECK on - line*

20. www.icc-cr.cz

The letter of credit contract and the collection contract

Summary

The purpose of my thesis is to analyse two mediums of payment: the letter of credit and the bank collection. The reason for my research is to compare these two mediums of payment, find out, what they have in common and finally, try to analyse their advantages or disadvantages. Next to that, I considered it useful to compare contemporary legal regulations with the new civil code bill and say, what new it brings.

The thesis is composed of five chapters, each of them dealing with different matters of medium of payment.

Chapter One deals with matters common to both of aforesaid mediums. It is called Business contractual relations. Generally said, it surveys types of legal relations that the letter of credit and the bank collection are kinds of. The Chapter is subdivided into four parts. Part One describes civil contractual relations. Part two defines business contractual relations. Part three deals with the creation of the business contractual relations and last part, Part Four is about the fundamental principles of the commercial law.

Chapter two is an analysis of banking business. Because letter of credit and bank collection are both parts of banking business, I considered it important to involve this part to the study. The Chapter is subdivided into five parts. Part one characterises banking business in general. Part two focuses on the term “bank”. Part three examines bank undertaking and bank licence. Part four explains bank trading conditions and part five explicates legal protection of the consumer in the Commercial code.

Chapter Three is subdivided into six parts and presents the letter of credit. Part one is addressed to the letter of credit in general. Part two is based on the legal form of the letter of credit. Part three points out an “ordinary” letter of credit, part four the

documentary letter of credit. Part five shows other types of the letter of credit mentioned in the Commercial code and the last, sixth part, concerns other possible types of the letter of credit on the grounds of the praxis and other legal enactments.

Chapter Four is composed of seven parts and deals with the bank collection. Part one describes bank collection in general. Part two (as in the case of the letter of credit) is based on the legal form of the bank collection. Part three provides an “ordinary” bank collection, part four then the documentary bank collection. Part five analyzes other types of the bank collection. Part six compares the bank collection contract with the mandate contract in the light of the Commercial code. Part seven compares the bank collection contract with the forwarding contract and another type of the mandate contract regulated by the Commercial code as well.

Chapter Five contains another possibilities how the parties to a contract can regulate their contractual relationships and also a comparison between contemporary regulation in Commercial code and regulation provided by the new civil code bill. The main aim of the paper was to compare the regulation of the letter of credit and the bank collection. Since the new bill will be possibly passed and the new regulation is (except for some minor changes) the same as the contemporary one, I suppose, that the legislature finds the contemporary legislation satisfactory as well. In my opinion, there are some more sections to be added, just to ensure the beneficiary (talking about the letter of credit now) he will get his money without suffering any harm.

Klíčová slova: banka, inkaso, akreditiv

key words: bank, credit, collection